ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱԶԱՏԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Երեքշաբթի, մայիսի 27-ին
Ամառային շինութեան մէջ լինելու է
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ
ԿՈՆՑԵՐՏ սիմֆոնիկական օրկեստրի, ազատնկարիչ Բ. Մ. Սոկոլսկի-Զիգիրենկու:
Սկիզբն է երեկոյեան 9 ժամին
Հիւրերը, պ. պ. անդամների յանձնարարականով, մուտքի համար վճարում են 1 րուբլի:
առ. 1—1

ԿՈՆԿՈՒՐՍ
շինութիւնների ճախագիծ կազմելու Թիֆլիսի ժողովարանի ամառային շինութեան համար, Մայէրից կապալով վերցրած այգու մէջ, կը շարունակվի մինչև 1908 Թւի յուլիսի 1-ը: Տեղեկութիւնների համար դիմել ճարտ.-ինժեներ Ա. Մելիք-Բեգլարովին, Լերմոնտովսկայա 11, առաւօտեան 10 ժամին, կամ քաղաք. վարչութիւն, ցերեկվայ 1 ժամին:
(Ե. Կ.) առ. 2—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. ԹԱԴԵՒՈՍԵԱՆ
Մայիսի 20-ից կը վերսկսի հիւանդների ընդունելութիւնը կովկասեան հանքային Ջրերում:
Հասցէն՝ Եսսենտուկի, Верхняя Курсовая ул.. дача Введенской.
(Ե. Հ. Կ.) առ. 10—9

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ե. Խօջափարուխօվ
Կայսերական Նովօրոսիյսկի համալսարանի կաշուի և վեներական հիւանդութիւնների ամբիոնի ասիստենտը ընդունում է հիւանդներին Պեատիգորսկում, Ցարսկայա փող., տ. Բախմալեվիչի, ծաղկանոցի դիմաց:
(Կ. Ե. Հ.) առ. 5—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ալէքսանդր Նիկիտիչ
ՕՐԴՈՒԽԱՆՕՎ
Մասնագէտ ներքին հիւանդութիւնների: Ընդունում է Կովկասի հանքային Ջրերում:
Հասցէն՝ Эссентуки, Кисловодская ул. домъ Семенковыхъ.
(Շ. Ե.) առ. 5—2

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 7 ՌՈՒԲԼԻ

Ամսական ՄԷԿ րուբլի

Ամերիկա տարեկան	6 դօլլար
Եւրոպա »	30 ֆրանկ
Պարսկաստան »	10 րուբլի

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ՁԱՅՆԸ

Հրապարակի վրա են դրված կաթողիկոսական ընտրութեան հարցերը:

Ի՞նչ ծրագրով պէտք է գործէ կաթողիկոսը: Ի՞նչ եղանակով պէտք է նա իրագործէ այն բազմաթիւ խնդիրների մշակութիւնը և լուծումը, որոնք հանդէս են եկել էջմիածնի գործողների առաջ: Ի՞նչ ձևով պէտք է կաթողիկոսը ծանօթանայ հայ ժողովրդի տրամադրութեան հետ և ըմբռնէ նրա կարծիքը այս ու այն խնդրի վերաբերութեամբ:

Կաթողիկոսները միշտ ունեցել են խորհրդակիցներ, որոնք փոքր թէ մեծ չափով ազդել են էջմիածնի գործերի վրա: Այդ խորհրդակիցների միջոցով կաթողիկոսները աշխատել են պարզել հայ ժողովրդի և նրա ազգեցիկ խաւերի տրամադրութիւնը և կարծիքը որոշ պատասխանատու դէպքերում:

Եւ երբեմն կարողացել են ըմբռնել իրականութեան պահանջները:

Բայց յաճախ խորհրդակիցները ոչ միայն ճիշտ գաղափար չեն տուել հասարակական կարծիքի մասին, այլ և նրան խեղաթիւրել են, յեղաշրջել են և ներկայացրել այնպէս՝ ինչպէս իրանց ձեռնտու է եղել կողմնակի գիտումներով:

Եւ զարմանալի էլ չէ: Խորհրդակիցները, իբրև անկոչ, անպատասխանատու և բոլորովին մասնաւոր անձեր, աչքի առաջ ունեցել են իրանց հայեացքները, իրանց շահերը և իրանց հաշիւները: Նրանք առաջնորդվել են իրանց հասկացողութիւններով և իրանց համակրութեան ու հակակրութեան թելադրութիւններով:

Թէ Գէորգ և Մակար և թէ Մկրտիչ կաթողիկոսների շրջապատող անձերը ամենայն տեսակ միջոցներ էին ձեռք առել, որպէսզի ժողովրդի կամքը ու տրամադրութիւնը, նախ բան հասնի կաթողիկոսներին, անցնի իրանց բովով, մկրտվի իրանց աւազանում, օծվի իրանց գունաւորութեամբ և ապա դառնայ քննութեան նիւթ ու կարգադրութիւնների շարժառիթ:

Քանի հայ կեանքի կուլտուրական խնդիրները թոյլ արտայայտութիւն ունէին, քանի էջմիածնի հետ կապված վարչական խնդիրները չէին շօշափում էական յարաբերութիւններ և խնդիրներ և քանի վերջապէս էջմիածնի գործողները չափազանց սանձարձակ չէին ազդեցութիւններ ձեռք բերելու գործում, հայ ժողովուրդը, թէև դժգոհ, հաշտվում էր իրերի վիճակի հետ. բայց կեանքի անցեալ դառն փորձերը և ներկայի օր օրի վրա աճող նոր պահանջները հերթական են դարձնում այնպիսի միջոցների մշակումը, որոնցով հայ ժողովրդի ձայնը, տրամադրութիւնը և ներկայացուցչութիւնը անարատ և հարազատ կերպով հանդէս գան կաթողիկոսի մօտ և էջմիածնի վարչական ու կուլտուրական գործունէութիւնը ղեկավարվի կաթողիկոսի ու ժողովրդի խորհրդակցութեամբ ու գործակցութեամբ:

Այն ժամանակ մասնաւոր ազդեցութիւնները կը թուլանան և երբեմնապէս դեր կատարած ու չարիքներ գործած կամարիլիաների խաղերը կանհետանան՝ տեղի տալով ժողովրդական առողջ հասարակական կարծիքի թելադրութիւններին:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լօնդօն, 24 մայիսի

Թագաւորը, թագուհին և Վիկտորիա պրինցուհին երէկ, երեկոյեան ժ. 10-ին, մեկնեցին Լօնդօնից և, հասնելով Վիկտորիայի նաւահանգիստը, մտան թագաւորական «Վիկտորիա և Ալբերտ» զբօսանաւը, որը պատերազմական նաւերի ուղեկցութեամբ մայիսի 24-ի առաւօտեան մեկնեց Ռեվել: («Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 24 մայիսի

Կ. Պօլսից հեռագրում են «Կէօլնիշէ Ցայտունգին» Բաղդադի երկաթուղագծի հարցի առիթով.

«Այն օրվանից, երբ սկսվեց Սիբիլքի երկաթուղիների կառուցումը, այսպիսի մեծ չափով դրամ հայթայթել չէ եղել: Ձեռնարկութեան ղեկավարութիւնը մնում է բացառապէս գերմանացիների ձեռքում: Ուրիշ երկիրների, բացի Գերմանիայից, դրամական շուկայի մասնակցութիւնը թէև չէ պահանջվում, սակայն ընդունված է յօժարութեամբ: Գործը,—ասում է լրագիրը,—առաջ է տարված մեծ արագութեամբ, որովհետև սուլթանը նկատի առաւ, որ որքան շուտ պատրաստ լինի գիծը, այնքան մեծ շահ կունենայ պետութիւնը»: («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պօլիս, 24 մայիսի

Ունեցած տեղեկութիւնների համաձայն, Կօպասիսին կը փոխարինէ Սամօս եկած Կօնստանտինիդիս փաշան: Վաթի գլխաւոր քաղաքը ռմբակոծութիւնից քիչ վնասվեց. օտարահպատակներին ռմբակոծութիւնը միայն աննշան վնասներ հասցրեց:

Հովանաւոր պետութիւնների ներկայացուցիչները յայտնեցին անհանգիստ յոյներին, որ այն արտօնութիւնները, որոնք տրված կան Սամօս կղզուն, չեն վերացվի: Տեղական քրիստոնեայ ժանդարմէրիայի և ոստիկանութեան պարտականութիւնները ներկայումս կատարում են թիւրքաց զօրքերը: Սամօսում արդէն ժանդարմների և ոստիկանների նոր կազմ է ընտրված: Թիւրքիան ընդունում է, որ Սամօսի յունաց դեսպանը խառն է վերջին դէպքերում: Լուրերին նայած, դէպքերին մասնակցութիւն ունեցած անձինք անխտիր յանձնվելու են ոչ թէ զինւորական, այլ սովորական դատարանին: («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պօլիս, 25 մայիսի

Մեծ վէզիրի հետ խօսակցելու ժամանակ ռուսաց դեսպանը կրկին անգամ պնդեց դանուբ-ադրիական երկաթուղու հարցը լուծելու անհրաժեշտութեան վրա և խոստում ստացաւ, որ գործին ընթացք կը տրվի: Սակայն սերբերը գոհ չեն, որ երկաթուղին հասնելու է մինչև Ստիմլա, և անհրաժեշտ են համարում, որ նա միանգամից կառուցվի մինչև Սան-Ջօվաննի-դի-Մէդուաս («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պօլիս, 25 մայիսի

Բ. Դուռը ռուսաց դեսպանին յանձնեց Սամօսի միջնադէպի յուշագիրը, առանց թւարկելու զոհերին: Յուշագրում ցոյց է տրված, որ միջնադէպը հետևանք է Կօպասիսի և սենատի տարաձայնութեան, որին ղեկավարում էր Սօֆուլիսը, որը իւրացրել էր ինչպէս ամբողջ կղզու, այնպէս և ժանդարմէրիայի գործերը, անգամ իշխանին ղեկավարելու պաշտօնը: Կօպասիսը ամեն ջանք գործ էր դնում վերականգնելու իշխանի իշխանութիւնը: Երբ ժանդարմէրիան հրաժարվեց հպատակվել, նա զօրքեր կանչեց: Ժանդարմները, միանալով ապստամբների հետ, դիմադրեցին զօրքերը ցամաք իջեցնելուն և հրացանաձգութեան մէջ սպանվեցին: Առաջին զօրքերը չը կարողացան վերականգնել կարգ ու կանոնը և բաւականացան Կօպասիսին պաշտպանելով: Զօրքերին ապստամբները դիմաւորեցին կրակով, որի ժամանակ վիրաւորվեց զօրահրամանատարը: Էսկադրան երկու թնդանօթ պարպեց: Ապստամբները և ժանդարմները ցրվեցին: Հանգստութիւնը վերականգնեց Ռէուֆ-փաշան, որ փախչող ժանդարմէրիային փոխարինեց թիւրքական զօրքերով: («Հ. Գ.»)

—

Ուրմիա, 25 մայիսի

Մայիսի 22-ին Չէյլթանաբաթ եկան մի քանի թիւրքական ասկէրներ: Ձատ մահմեդական գիւղեր քիւրդերի սպառնալիքներից խնդիր տուին թիւրքահպատակ ճանաչվելու համար: Քրիստոնէական Բարանդուզ և Չավ գիւղերը պաշտպանութիւն են որոնում ռուսաց հիւպատոսարանում և Թահիր-փաշայի մօտ: («Հ. Գ.»)

—

Թէհրան, 24 մայիսի

Նոր կաբինէտի կազմը.—մինիստր-նախագահ և ներքին գործերի մինիստր՝ Մուշիր-Սալթանէ, արտաքին գործերի մինիստր՝ Ալէ-Սալթանէ, արդարադատութեան մինիստր՝ Մուխբէր Սալթանէ, հասարակական աշխատանքների մինիստր՝ Մուստաշար-Դօվլէ, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր՝ Մուշիր-Դօվլէ, զինւորական, ֆինանսների և առևտրի մինիստրներ՝ նախկինները: («Հ. Գ.»)

—

Բեռլին, 24 մայիսի

«Կէօլնիշէ Ցայտունգին» Բեռլինից հեռագրում են, որ դրութիւնը Թէհրանում խճողված է և լուրջ: Սահմանագլխում կանգնած են ռուսաց զօրքերը, պատրաստ լինելով արշաւել Պարսկաստանի սահմանները: Չէ կարելի մխտել, որ Պարսկաստանը ըստ երևոյթին գտնվում է կորստաբեր բարդութիւնների նախօրեակին: Ընդ սմին սակայն պէտք է ընդունել, որ անգլիական և ռուսական ներկայացուցիչները բացէ ի բաց աշխատում են գործել համերաշխ կերպով, որպէսզի լուրջ բարդութիւններ չը ծագեն. («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 24 մայիսի

Րէյտերի գործակալութեանը Թէհրանից հեռագրում են, որ Բեզանը գրաւող աւազանները անցան դէպի աբեւր և 900 ուղտերով տանում են այն կօնտրաբանդ ռազմամթերքները, որոնք ըստ երևոյթին գրաւվեցին Միկրանի ծովափում և որոնք նշանակված էին Հնդկաստանի հիւսիս-արևմտեան սահմանի համար: («Հ. Գ.»)

—

Մեզու, 24 մայիսի

Վերջին օրերս ճապօնական զօրքերի և Կօրէայի ապստամբների միջև տեղի ունեցան մի շարք ընդհարումներ: 372 ապստամբներ սպանված են, 55-ը գերի են տարված: Ճապօնական կորուստները աննշան են: («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 25 մայիսի

Ձէլլէրի ֆաբրիկայում պայթում առաջացաւ, որի պատճառը հրդեհն են համարում: Առ այժմ փլատակների տակից հանել են 17 դիակներ: Պակասում են 4 բանւորներ: Յոյս կայ, որ նրանք ազատվել են: Ֆաբրիկայի ամբողջ շինութիւնը այրվեց: («Հ. Գ.»)

—

Հռօմ, 25 մայիսի

Պատգամաւորների պալատը 230 ձայնով ընդդէմ 31-ի ընդունեց արտաքին գործերի մինիստրութեան բիւջէն: («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 24 մայիսի

Աւստրիայի մի քանի կրթական հաստատութիւնների դասադուլի պատճառը հետևեալն է. Ինսբրուկի համալսարանի եկեղեցական իրաւունքի պրոֆ. Վարմունդը հրատարակեց մի բրօշիւր, որը գրաւվեց կառավարութիւնից, որովհետև հեղինակը յարձակվում էր կաթօլիկ դօգմաների վրա: Վարմունդը մի որոշ ժամանակով մեկնեց Աւստրիայից, բայց մայիսի 21-ին վերադարձաւ Ինսբրուկ և վերսկսեց իր գործնական պարապմունքները համալսարանում: Փոխարքան կարգադրեց փակել համալսարանը, երկիւղ կրելով անկարգութիւններից: Գերմանական համալսարանների լիբերալ ուսանողները, համալսարանը փակելու մէջ գիտութեան ազատութիւնը խախտելու փորձ տեսնելով, վճռեցին դասադուլ յայտարարել: Այդ պատճառով էլ պարապմունքները կանգ առան Վիէննայի, Պրագայի, Գրացի և միւս համալսարաններում: («Հ. Գ.»)

—

Միլան, 24 մայիսի

«Կօր. դէ լա Սէլա» լրագրին Պարիզից հաղորդում են, որ Ֆրանսիան, Իտալիան, Ռուսաստանը և Սերբիան ստորագրեցին դանուբ-ադրիական երկաթուղագծի համաձայնութիւնը: Ֆրանսիան մասնակցում է 45 միլիօն լիրա դրամագլխով, Իտալիան—35, Ռուսաստանը—15, Սերբիան—5: Երկաթուղագծի կառավարութեան խորհուրդը բաղկանալու է հինգ ֆրանսիացիներից, երկու ռուսներից և մի սերբ պատգամաւորից: («Հ. Գ.»)

—

Կազան, 25 մայիսի

Համալսարանի խորհուրդը կոմս Լէվ Տօլստօյին ընտրեց պատւաւոր անդամ: («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 25 մայիսի

Ֆինլանդական սէյմի ընդունած մամուլի ազատութեան օրէնքի և քրէական պատժագրքի 16-րդ կէտը լրացնող օրէնքի նախագծերը Բարձրագոյն հաստատութեան չարժանացան:

Բարձրագոյն հրաման հրատարակվեց ֆինլանդական սենատին նոր նախագիծ կազմել այդ հարցի մասին ֆինլանդական սէյմին ներկայացնելու համար: («Հ. Գ.»)

—

Իրկուտսկ, 24 մայիսի

Գիշերս ժամանակաւոր բանտից փախան 13 քրէական բանտարկեալներ: («Հ. Գ.»)

—

Մեզ հաղորդում են, որ տեղապահ Գէորգ արքեպիսկոպոսի կարգադրութեամբ ճեմարանի տեսուչ պ. Մինաս Բերբերեան արձակվել է իր պաշտօնից:

—

Էջմիածնից տեղեկացնում են մեզ, որ, Փոխարքայի դիւանատնից հասած մի հեռագրի հիման վրա, թէ Փոխարքան ոչինչ հակառակ չունէ պ. Մինաս Բերբերեանի տեսչութեան պաշտօնի մէջ մնալուն,—տեղապահը յետ է առել իր կարգադրութիւնը և Բերբերեան մնում է իր պաշտօնի մէջ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

Զիջնելով գեներալ Եացկէվիչի թախանձագին խնդրանաց ազատելու նրան Երևանի ժամ. գեներալ-նահանգապետի պարտականութիւններից, ես, այս մայիսի 15-ի հրամանով, այդ պարտականութիւնները յանձնեցի կատարել գեներալ Րժէվուսկուն:

Այժմ հաճելի պարտականութիւն եմ համարում գեներալ Եացկէվիչին, որ իր պաշտօնը ստանձնեց 1905 թ. հոկտեմբեր ամսում, հայ թուրքական ընդհարումների ամենածանր ժամանակաշրջանում, և որ իր խելացի և եռանդուն գործողութիւններով արագօրէն վերահաստատեց իրան յանձնված րայօնում կարգուկանոնը և կեանքի նորմալ ընթացքը—իմ անկեղծ երախտագիտութիւնը յայտնել իր կատարած աշխատանքի և իր ծանր և պատասխանատու յանձնարարութիւնը—որ յատուկ տակտ և անաչառութիւն է պահանջում—փայլուն կերպով կատարելուն համար:

Ստորագրեց՝ Կովկասի Փոխարքայ կոմս գեներալ-ադիւտանտ Վօրօնցօվ-Դաշկօվ

ԱՆԻԻ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Անիի այցելուների համար շատ հետաքրքրական է, բացի աւերակներից, տեսնել այն իրերը, որոնք հանվել են պեղումների ժամանակ և պահվում են յատուկ շինված հնադարանում:

Պրօֆէսսոր Մառը, աչքի առաջ ունենալով այդ հետաքրքրութիւնը, որոշել է ամեն օր երկու անգամ բացատրութիւններ տալ հնադարանի իրերի վերաբերութեամբ, առաւօտեան ժամը 11-ից սկսած մինչև 12-ը և երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 6-ը:

Որոշ կարգ պահպանելու և հնադարանի այցելուներին ցուցակագրելու նպատակով սահմանված է հերթ այցելուների համար, որոնց տրվում են յատուկ տոմսեր ձրիաբար:

Տոմսակները պահվում են Անիի վանահայր վարդապետի մօտ:

Ներկայ կարգապահութիւնը մտցվում է այն նպատակով, որպէսզի այցելուները ճիշտ կերպով գիտենան, թէ որ ժամին և ինչ եղանակով նրանք կարող են այցելել հնադարանը, և որպէսզի Մառը իր աշակերտ հետազօտող օգնականների և աշակերտների հետ հնարաւորութիւն ունենայ մնացած ժամանակը ազատօրէն նուիրել իրան պեղումների և ուսումնասիրութիւնների գործին:

Ա. Ք.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

—

Մայիսի 25-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, քոլսայրին չինութեան դահլիճում տեղի ունեցաւ կաթողիկոսական պատուիրակների խորհրդակցութիւնը։

Ժողովը, Նախագահ ընտրելով Ս. Յարութիւնեանին և քարտուղար՝ Նազարէթեանին և Ղօրղանեանին, անցաւ իր հերթական զբաղմունքներին։

Նախ և առաջ կարդացվեց կաթողիկոսական յանձնաժողովի զեկուցումը, որից երեւաց, որ յանձնաժողովը դիմել է տեղակալ սրբազանին և, պատճառ բերելով ընտրողական սիստեմի հնացած ու անարդար լինելը, խնդրել ընտրութիւնը յետաձգել ու միջնորդութիւն յարուցանել փոխել տալու ընտրողական կանոնները, որը սակայն չէ յարգվել տեղակալի կողմից իբրև անյարմար։

Բացի դրանից յանձնաժողովը մշակել է մի շարք հիմնական առաջարկներ, որոնցով հայ եկեղեցու ծխի իրաւունքները վերականգնվում են կաթողիկոսի վարչական գործունէութեան շրջանում։ Այդ հիմնական առաջարկներից ամենագլխաւորը ռուսահայ 48 թեմական պատգամաւորներից համագումար հրաւիրելն է, որը պէտք է տնօրինէ վարչական-կրթական-տնտեսական գործերը։

Նախագահը պարզում է, որ պատմական հարցերը քննութեան չեն առնվի։ Գլխաւոր խորհրդակցութեան առարկան այն է՝ թէ 1) ինչ ձևով կազմակերպել վարչական սիստեմը, 2) ազգային համագումար հրաւիրել և 3) մաքերի փոխանակութիւն ունենալ կաթողիկոսական թեկնածուների և համազգային ժողովի և նրա ֆունկցիաների մասին։

Զաւարեան.—Յանձնաժողովը որոշել է ազգային ժողով հրաւիրել միայն ռուսահայերից ու նրան վերապահել խնդիրների լուծումը։ Սակայն կան մի շարք խնդիրներ, որոնք համազգային ու ընդհանուր են, և ցանկալի էր զբաղվել նրանցով։ Կաթողիկոսական պատգամաւորները կարող են մաքերի փոխանակութիւն ունենալ այդ հասունացած հարցերի շուրջը։ Պէտք է նոյնպէս հարց զարթեցնել ընտրութիւնների կանոնները փոխել տալու մասին և յարմարեցնելու նրանց՝ մեր նորագոյն պայմաններին ու աշխարհահայեացքներին. երկու սեռին էլ իրաւունք տրվի մասնակցել։ Պէտք է վերացնել և այն թերութիւնը, որ գոյութիւն ունի հոգևորականների ու աշխարհականների իրաւունքների մէջ. ինչո՞ւ հոգևորականները գերակշռող ձայն ունենան։

Ժողովի Նախագահը և յանձնաժողովի անդամներ՝ Քալանթար, Արասխանեան և Ս. Արծրունի բացատրութիւններ են տալիս, որից երեւում է, որ մասնաժողովը արդէն ի նկատի է առել այն բոլորը, ինչ որ հնարաւոր է մտցնել վարչական ճանապարհով, առանց շեղվելու օրինական սահմաններից։

Գարեգին վարդ.—Հայոց եկեղեցու բարեփոխութեան պահանջը զգում են ոչ միայն աշխարհականները, այլ և հոգևորականները։ Հայ եկեղեցին միշտ էլ ձգտել է սերտ կերպով կապվել ժողովրդի հետ, այժմ էլ ձգտում է այդ բանին և կարօտ է բարեփոխութեան, բայց դա կարելի է անել միայն համազգային եկեղեցական ժողով հրաւիրելով։ Ցանկութիւն յայտնենք, որ նոր կաթողիկոսը հրաւիրի այդ ժողովը և հիմնովին բարեկարգի 1600 տարի գոյութիւն ունեցող մեր եկեղեցին։

Մելեան քահ.—Ամեն մի կաթողիկոսի ժամանակ հարց է յարուցվել փոխելու պօլօժենիայի այն կէտերը, որոնք չեն համապատասխանում մեր եկեղեցու ոգուն։ Բայց մեր ամենալաւ կաթողիկոսներն անգամ չեն կատարել այդ խոստումը, նոյնիսկ բանակցութիւն չեն սկսել ու չեն ցոյց տուել մեր եկեղեցական ոգու սկզբունքներն ու իրաւունքները։ Պօլօժենիան ճանաչել է մեր եկեղեցու հիմնական ոգին, նոյնիսկ Նախատեսել է հոգևորականութեան շտատը, մինչդեռ մենք չենք մշակել այն ու չենք ներկայացրել փոփոխութեան։ Արդ՝ ինչ պիտի անենք, եթէ նորն էլ չը կատարի։ Այնուամենայնիւ անհրաժեշտ է ազգային ժողովը. գոնէ քննութեան կառնվի պօլօժենիայի մէջ նախատեսված կէտերը, այն պայմանով միայն, որ կաթողիկոսական պատգամաւորները իրանց լիազօրութիւնը գոնէ պահպանեն 4 տարի և ամեն տարի հաւաքվեն վարչական գործերի մասին խորհրդակցելու։

Աճառեան.—Յանձնաժողովի զեկուցումը այն դեֆեկտն ունի, որ հնարաւորութիւն է տալիս շեղվելու խնդրից։ Թւում է, որ այդ մանրամասնութիւնների մէջ չը պիտի մտնենք։ Այս ժողովը ուրիշ վճռական խօսք ունի ասելու. այստեղ պիտի պարզվի ուղղութիւնների ու ձգտումների հարցը։ Գարեգին վարդապետը արդէն մէկը պարզեց՝ առաջարկելով ազգային եկեղեցական ժողով հրաւիրել, ես կուզեմ մի ուրիշը անել. Հարց է՝ թէ որքան ձեռնտու է հրաւիրել ազգային եկեղեցական ժողով։ Երբ մենք հնարաւորութիւն չենք ունեցել մեր կուլտուրական գործերը վարել, դա աննորմալ դրութիւն էր, թէ չէ եպիսկոպոսներով ու վարդապետներով կառավարվող ազգը կը լինի տխրացու ազգ։ Ներկայումս մենք ստիպված ենք համակերպվել հոգևորականութեան ղեկավարութեանը։ Այդպիսի աննորմալ դրութեան մէջ եթէ մենք գիտակցում ենք, որ մենք աշխարհականներս կարող ենք կառավարվել աշխարհականօրէն, ապա ուրեմն պէտք է մտածել՝ ինչպէս անենք որ մեր դրութիւնը բարեփոխենք։ Յանձնաժողովը պէտք է ասէր, որ հոգևորականները անկարող են հեղել գոհացում տալ մեր աշխարհիկ գործերին, որ մենք հիասթափված ենք և գտնում ենք, որ գործերը այդպէս գնալ չեն կարող։ Արդ՝ ինչպէս անենք, որ ժողովուրդը, թէկուզ կաթողիկոսի հովանու տակ, ինքը վարի իր գործերը։ Այս փորձը ես նկատում եմ իբրև վերջին փորձ անելու կաթողիկոսին, որ նա պիտի աշխարհականացնի մեր գործերը, որպէս զի յանգենք ինքնուրոյնութեան, քան սատակցնենք հոգևորականութեան խնամակալութիւնը, ինչպէս՝ եթէ չեմ սխալվում՝ հասկանում է Գարեգին հայր սուրբը (վերջինս նկատում է. «Սխալվում էք»)։ Այս երկու ուղղութեան բախումն է այստեղ։ Նրանք, որոնք ինձ նման են մտածում, կը յարվեն իմ ասած ուղղութեան. որոնք հակառակ են՝ կը յարվեն միւս ուղղութեան։ Խօսենք այդ երկու ուղղութեան շուրջը։ Իմ խորին կարծիքով, անխուսափելի է հոգևորականութեան անկումը։ Թող կաթողիկոսը լինի միջնորդ պետութեան և մեր մէջ։

Նախագահը նկատում է, որ յանձնաժողովն էլ կանգնել է հէնց այդ ուղղութեան վրայ։

Լէօ.—Ինձ թւում է, որ մեր այս ժողովը շատ է շեղվել սկզբունքային հարցերից։ Պատմական բազմաթիւ փաստերով հաստատված է, որ կաթողիկոսութեան հետ կապված են մեր ազգային գործերը, որոնց կառավարել է նա ինքնակալօրէն։ Մեր շահերը փչացվել են դրանից։ Որպէս զի այլ ևս չը փչացվեն, պէտք է թոյլ չը տալ, որ նա միայնակ կառավարէ այսուհետև. սահմանափակենք կաթողիկոսի վարչական իրաւունքները ժողովրդական ներկայացուցչութեամբ։ Այստեղ մենք պէտք է խօսենք այդ սկզբունքային հարցերի մասին։

Գարեգին վ.—Չը գիտեմ ինչո՞ւ Աճառեանը իմ ասածները միշտ թարս է հասկանում, երբ ես ասում եմ, որ սկզբունքով համայնքը պէտք է մասնակցի եկեղեցական վարչական գործերում։ Եկեղեցին կուլտուրական հաստատութիւն է, և այն, ինչ որ նպաստում է ժողովրդի կուլտուրական զարգացման, եկեղեցին պիտի անէ։ Եւ եթէ ես առաջարկում եմ ազգային եկեղեցական ժողով, դա միակ ճանապարհն եմ համարում։

Նախագահը նկատում է, որ Աճառեանի և յանձնաժողովի շօշափած հարցերը միևնոյն իմաստը ունեն, մերը կուլտուրականի մասին է, իսկ ձերը դաւանաբանականն։

Գարեգին հայր սուրբը պատասխանում է, որ ինքը դաւանաբանականի մասին ոչինչ չասաց։

Յետոյ խօսք են խնդրում երկու հոգի ոչ պատուիրակներ, բայց Նախագահը մերժում է։

Այնուհետև խօսում են Մ. Զմշկեան, Աբասխանեան, Շուշու պատգամաւոր բժ. Արտեմեան և Քալանթար։

Վերջում Մելեան քահանան բացորոշելով այն բանի դէմ, որ հոգևորականի ու աշխարհականի խնդիր է մէջտեղ բերվում, նկատում է, որ հայ եկեղեցին ինքն էլ հաւասարապէս ընդունում է ժողովրդի իրաւունքները եկեղեցական-վարչական գործերում։

Դրանից յետոյ ժողովի համաձայնութեամբ Նախագահը փակում է խօսողների ցանկը և ժողովի շօշափած հարցերի ամփոփումը թողնում է յաջորդ ժողովին, որը նշանակված է մայիսի 26-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին։

Լ. Դ.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Երևան, 15 մայիսի

Լրագրութեան էջերից երևում է, որ համարեա ամեն քաղաքում և աչքի ընկնող մեծ գիւղերում բուն են դրել և երևան են եկել անգործ և թափառող մարդիկ, որոնք մի որոշ արհեստ կամ գործ չունենալով նուիրվել են մի նոր արհեստի—ուրիշի ունեցածը մի կերպ յափշտակելու, լինի դա անօրէն նամակների միջոցով սրանից-նրանից փող ուզել, աւելացրէք դրա վրա սպառնալիքը, որ չը տալու դէպքում կը սպանեն, տուն կամ խանութ կողոպտելով և թանգագին բաներ յափշտակելով, ճանապարհներին սրանց կառքը կանգնեցնելով և մահվան սպառնալիքների տակ յափշտակելով ամեն ինչ, փողոցում «բուկի վերխ» ասելով և այլն—ահա սա է, որ կարդում ենք համարեա ամեն համարում։ Կարդալուց և անցնելուց էլ լաւը չը կայ, կարծեք բոլորի ականջներն էլ սովորել են այդ գանգատներին, բայց ոչ ոք չէ ուզում հոգալ դրանց վերջ տալու մասին։ Շատ տեղեր այնպիսի սարսափ է ընկել գիւղացիների վրա, որ շատերը ահից իրանց ունեցած աւելորդ ապրանքը չեն կարողանում արտահանել քաղաք, և այսպիսով առևտուրը ընկնում է։

Մեր կարծիքով, պէտք է ընտրվեն մարդիկ, որոնց պարտականութիւնը լինի հսկել վերոյիշեալ անգործների վրա, նրանց ժամանակ տալով կամ պարապմունք գտնեն իրանց համար կամ հեռանան այդ գիւղից կամ քաղաքից։

Ահա սա է միակ միջոցը հասարակութեան վրա ահ ու սարսափ տարածողներին խելքի բերելու և հասարակութեանը ազատելու այդպիսիների ճանկերից։

Այս ամսվայ ընթացքում քաղաքումս մի քանի «բուկի վերխ» դէպքեր եղան, որոնց հասարակութիւնը, ինչպէս ասում են, «բեխի տակովը» անցկացրեց և լսեց այնպէս, ինչպէս թէ մի հասարակ երևոյթ։

Հասարակութեան այսպիսի սառնասիրտ և անտարբեր վերաբերվելը կարծեք թև ու թիկունք տուեց և խրախուսեց չարագործներին։ Երէկ-էլ Ղամարլուի բանկի կառավարիչ պ. Թ. Սարուխանեանը կայսերական բանկից ստացած լինելով մօտ 3000 ռ., երեկոյեան, ժամը 4-ին կառքով գնում է կայարան գնացքով Ղամարլու գնալու նպատակով։ Բայց դեռ կայարան չը հասած, ճանապարհին յարձակվում են կառքի վրա ատրճանակներով զինված երեք չարագործներ և ստիպում են կառապանին կանգնել։ Կառապանը մտրակում է ձիերին փախչելու նպատակով, բայց չարագործները արձակում են ատրճանակից և ստիպում են կանգնեցնել։ Երբ կառքը կանգնում է, իսկոյն չարագործները թռչում են կառքի մէջ և կառավարչի աչքերը հող են ածում, փողերը գրպանից հանում և մի ակնթարթում անյայտանում։ Կառավարիչը յետ է դառնում և այս մասին յայտնում ոստիկանութեանը, որը կազմում է արձանագրութիւն։ Այս երևոյթները թէ երբ և ինչ միջոցներով կը վերջանան՝ այդ պէտք է որ ինքը հասարակութիւնը աչխատի որոնել։

Գ. Աղազադեան

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

—

18 մայիսի

Այսօր, մայիսի 18-ին, պատարագից յետոյ, Գասպարեան անկելանոցի դահլիճում, կայացաւ տեղիս հայերի ընդհանուր ժողով, որին ներկայ էր 27 ծխական։ Գաղտնի քուէարկութեամբ և 16 ձայնով ժողովի նախագահ ընտրվեց Լազարեան ճեմարանի ուսուցիչ Կար. Կուսիկեան։ Նախագահը ժողովը բաց յայտարարելուց յետոյ յայտնեց, որ Թիֆլիսի կաթողիկոսական հարցի առիթով կազմված յանձնաժողովից ստացվել է մի հրաւէր, որով վերջինս կոչ է անում Մոսկվայի հայերին՝ ընտրել 1—3 լիազօր և ուղարկել Թիֆլիս՝ մասնակցելու յանձնաժողովի նախապատրաստական ժողովներին, որ կայանալու է ամսիս 25—28-ը։ Կարդացվեց այդ հրաւէրը՝ ուղղված բժ. Շահնազարեանին։

Բայց նախ քան ժողովի բուն նիւթին դառնալը, պ. Ամիրեան առաջարկեց որոշել ներկայ ժողովի բնաւորութիւնը։ Նա կամեցաւ իմանալ, թէ ներկայ ժողովը օրինական է՞ թէ ոչ, նա կարո՞ղ է 250 ծուխ ունեցող հայ գաղութի մաքերի և ցանկութիւնների թարգման հանդիսանալ թէ՞ ոչ։ Բացի այդ, նա շեշտեց այն գլխաւոր հանգամանքը, որ Մոսկվայի եկեղեցական խորհուրդը ժողովներ գումարելիս ոչ մի կանոնադրութեամբ չէ առաջնորդվում, որ ծխականների ցուցակը կանոնաւոր չէ կազմված, որ շատերը դուրս են մնացել այդ ցուցակից, հետևապէս հնարաւորութիւն չունեն մասնակցելու տեղական հասարակական գործերում, որ յաճախ ժողովի հրաւէրներ ուղարկվում են մինչև իսկ մեռած ծխականներին, իսկ կենդանիներին շատ անգամ մոռացութեան են տալիս և այլն։ Վերջում նա ցանկութիւն յայտնեց կանոնաւորել այդ գործը, որպէսզի այլևս ոչ մի թիւրիմացութիւն չը ծագի ապագայում։

Գ. Ամիրեանի այդ առաջարկին միացան շատերը, այնպէս որ այդ հարցի արծարծումը շատ տաք վիճաբանութիւնների առարկայ դարձաւ։ Եւ սա շատ բնական է։ Գաղութի անդամների թիւը հետզհետէ մեծանում է, կեանքը շարունակում է ծնել մի շարք հրատապ խնդիրներ, որոնց լուսաբանութեան համար հարկաւոր է գումարվել և քննութեան նիւթ դարձնել այս կամ այն հարցը։ Բայց Մոսկվայի հայ գաղութի ժողովներին միշտ էլ մասնակցում է ծխականների մի աննշան թիւ, ուրեմն պէտք է աշխատել ժողովներ գումարելու գործը կանոնաւորել, ծխականների ցուցակի մէջ մտցնել նորերին և ամեն ջանք գործ դնել, որ ժողովները այսուհետև լինեն բազմամարդ, հետաքրքրական և բովանդակալից։

Այդ հարցի առիթով եղան խօսողներ։ Էմմ. քահ. Նազարեան ասաց, որ եկեղեցական խորհուրդը կանոնադրութիւն ունի. նա ևս խոստովանեց, որ ծխականների ցուցակը յիրաւի որ անկանոն է կազմված և անհրաժեշտ է բարեփոխել։ Մեր ամենքի զարմանքը խիստ մեծ եղաւ, երբ հայր Նազարեան յայտնեց, որ, չը նայած որ 8 տարի է ինչ ինքը քահանայագործում է Մոսկվայի հայերի մէջ, իր անունը ծխականների ցուցակի մէջ չը կայ և ժողովների համար հրաւիրատոմսեր չէ ստանում։ Մինչդեռ Կովկասի բոլոր վայրերում,—ասաց նա,—ծխականների ժողովները լինում են հոգևորականների նախագահութեամբ։ Ուրեմն թող չը զարմացնի նրանց, որոնք 2 տարի է ինչ ապրում են Մոսկվայում, բայց ծխական չեն հաշւըվում կամ որոնց անունները չէ մտցված ծխականների ցուցակի մէջ։

Ուրիշ խօսողներից բժ. Շահ-Նազարեան պնդում էր, որ մեր ծխականները առհասարակ կանոնաւոր չեն յաճախում ժողովներին, որ ներկայ ժողովը հասարակական է, օրինական է և այլն։ Մի ամբողջ ժամ այդ հարցը ծեծվելուց յետոյ քուէարկվեց, որից յետոյ պարզվեց միայն, որ ներկայ ժողովը, 20 ձայնով ընդդէմ 7-ի, համարվում է ծխականների ընդհանուր ժողով և օրինական։

Այնուհետև ժողովը անցաւ բուն նիւթի քննութեանը։ Դարձեալ կարիք զգացվեց շեղվել ժողովի իսկական նպատակից։ Ցանկութիւն յայտնվեց բազմակողմանի ծանօթութիւն տալ ժողովականներին իբրև դրութեան մասին։ Նախ խօսեց բժ. Շահ-Նազարեան, որը մի բաւական ընդարձակ զեկուցում տուեց կաթողիկոսական թեկնածուների մասին։ Նա գլխաւորապէս կանգ առաւ Իզմիրլեան, Օրմանեան, Երեցեան արքեպ., Կարապետ և Բագրատ վարդապետների և այլոց վրայ։ Եւ նրա տուած բոլոր տեղեկութիւնները հիմնված էին, ինչպէս ինքն էլ շեշտեց, «Մշակի» և մեր այլ թերթերի տուած տեղեկութիւնների վրայ։ Նա մէկ-մէկ թւեց բոլոր թեկնածուների արժանիքներն ու թերութիւնները, իսկ վերջում ցաւ յայտնեց, որ Հ. Առաքելեանի մի յօդուածը Բագրատ վարդապետի մասին դեռ չէ վերջացած։

Ապա այդ նոյն խնդրի առիթով խօսեցին Էմմանուէլ քահ. Նազարեան, Բարսեղ Գասպարեան (Լազարեան ճեմ. նախկին տեսուչ), բանաստեղծ Ալ. Ծատուրեան, պ. Տէր-Սարգսեան, Պօղոս Աբէլեան և ուրիշները։ Յայտնվեցին տարբեր կարծիքներ, տարբեր հասկացողութիւններ ապագայ կաթողիկոսի մասին։ Նրանցից ոմանք ցանկութիւն յայտնեցին, որ ապագայ կաթողիկոսը անպատճառ լինի թիւրքահայերից, իսկ ոմանք էլ ընդհակառակը պնդում էին, թէ ինչո՞ւ անպատճառ կաթողիկոսը պիտի լինի թիւրքահայերից, չէ՞ որ Ռուսաստանն էլ կարող է տալ արժանաւոր կաթողիկոսացու։ Շատ խելացի և առողջ դատաբանութիւն։ Ինչո՞ւ անպատճառ հայ ժողովրդի շլինքին փաթաթել թիւրքահայ կամ ռուսահայ։ Մի գուցէ ապագայ կաթողիկոսը լինելու է պարսկահայ կամ ամերիկահայ։ Թող ժողովուրդը ընտրէ արժանաւորին, թող նա ընտրէ այնպիսի մի մարդու, որն իր գիտութեամբ, զարգացմամբ և քաղաքական վարչական ընդունակութիւններով համապատասխան լինի ժամանակի ոգուն, ժամանակակից պահանջներին և առհասարակ այն բոլորին, որոնց խրոխտ կերպով պահանջում է կեանքը, այդ անողոք կրիտիկան։

Մաքերի երկար փոխանակութիւնից յետոյ, ժողովը գտաւ, որ ժողովականները նոր միայն ծանօթացան կաթողիկոսական խնդրի հետ այնպէս, ինչպէս հարկաւոր էր ծանօթանալ։ Բացի այդ, ժողովը, ի նկատի ունենալով, որ ծխականները մարսված չեն եկել ժողովի և որ շատերն արդէն ցրվել են (ժողովում մնացել էր 12 ծխական), վճռեց լիազօրների ընտրութիւնները յետաձգել մինչև ամսիս 22-ը, Համբարձման տօնը։ Ուրեմն ներկայ ժողովի շարունակութիւնը կը լինի առաջիկայ հինգշաբթի, ուր գաղութի լիազօր կընտրվի, ամենայն հաւանականութեամբ, Թիֆլիսում գտնվող Ստ. Մամիկոնեան, որին և կը յայտնվի իր ժամանակին հեռագրով։

Ինչպէս ես, այնպէս էլ շատերը կարծում էին, որ այսօր գաղութի 27 ծխականները զբաղված էին կաթողիկոսի կատարեալ ընտրութեամբ։ Շեղվել, անվերջ շեղվել բուն նիւթից—ահա այսօրվայ ժողովի իսկական պատկերը։ Եւ եթէ ծխականները այսօր չը կարողացան լիազօր ընտրել, այդ, իմ համեստ կարծիքով, այն պատճառով միայն, որ ժողովը երկար ձգձգվեց, որ նա աւելորդ ժամանակ շատ կորցրեց օրակարգի հետ անմիջական կապ չունեցող հարցերի վրայ։ Ասենք, որ այստեղի ժողովները միշտ էլ այդպէս են լինում։

Ժամը 4 ից անց էր, երբ Նախագահ պ. Կուսիկեան ժողովը փակ յայտարարեց։

Արդէն տեղս են ժամանել Մատթէոս վ. Մատթէոսեան և ինժեներ Կոստանդին Խատիսեան, որոնք տեղական հայ գաղութի մէջ դրամ են հանգանակելու Բագուի կուլտուրական միութեան օգտին։

Վաղը, ամսիս 19-ին, Գասպարեան անկելանոցի դահլիճում ժողով է նշանակված այդ առիթով, որի մասին իր ժամանակին կը գրեմ։

Ոսկու-Ջօն

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԼՈՒԲՈՒՄ

—

Հասարակական կլուբի մայիսի 24-ի՝ շաբաթ օրվայ երեկոյթը բաղկացած էր երկու բաժիններից՝ գրականական և ռեֆերատ։

Գրականական բաժինը կատարեց օր. Ն. վ. Պօզօյևսկայա, արտասանելով կոմս Ա. Կ. Տօլստոյի «Грѣшница» բանաստեղծութիւնը և մի քանի ուրիշ ոտանաւորներ, որի համար հանդիսականների կողմից ջերմ ծափահարութիւնների արժանացաւ։

Երկրորդ բաժինը ռեֆերատն էր, որ կարդաց Մաքսիմ Գորկու վերջին աշխատութիւնների մասին Ն. Ե. Երմօլաևը։

Մի քանի խօսքերով ռեֆերենտը նախ բնորոշեց անհատի ազատութեան և հասարակական շահերի ընդհարման շրջանը, երբ պետականութեան և քրիստոնէութեան գաղափարը գերակշռելով, քաղաքական ու բարոյական դիտումներով, ճնշեց անհատի ազատութիւնը տասնեակ տարիների ընթացքում։

Ահա այդ շրջանի դէմ իբրև բողոքող հանդէս է գալիս անհատի ազատութեան երգիչը՝ Մ. Գորկին կասկածներով և հիասթափումներով դէպի ապագայ կեանքի բաղդաւորութիւնը իր «բօսեակների» մէջ, որտեղ նա ընկածների մէջ է որոնում ազատ անհատը և ասում է, որ ուժեղն ու ազատը միայն կարող է յաղթող լինել։

Իր աշխատութիւնների երկրորդ շրջանում նա աշխատում է երկու ճշմարտութիւն գտնել—անհատի ազատութիւնը և սօցիալական պրօբլեմները։

Պայմանները, սակայն, փոխվեցին շուտով. եկան 1905 թւականը, հոկտեմբերի 17-ի անցքերը և նա ջերմ մասնակցութիւն ունեցաւ սօց.-դեմօկրատական շարքերում։ Բայց յաջորդող դէպքերը և ռէակցիայի յաղթանակը նրան հարկադրեցին թողնել Ռուսաստանը։

Պրօլետարիատի ծանր վիճակը կապիտալիստական ազատ Ամերիկայում նրա վրա այնպիսի զօրեղ տպաւորութիւն է թողնում, որ նա իր գրական գործունէութեան մէջ սօց.-դեմօկրատական հմայքից անցնում է նորից ինդիվիդուալիստականին, մինչև իսկ անարխիստականին։ Նա իր մուժիկին գերադասում է Ամերիկայի մեքենայացած, ներքին ազատութիւնը կորցրած, անատունի նմանող մարդուց։

1904/5 թւականը խոշոր ազդեցութիւն ունեցաւ Գորկու վրա, և նա այնուհետև անց է կացնում իր գրուածքների մէջ մասսայական հոգեբանութեան թէօրիան, որ բանուորները իրանց կռւով նոր իմաստ կը մտցնեն կեանքի մէջ։

Գորկին «Մայրի» մէջ ժխտում է այդ հոգեբանութիւնը և գերադասում է ինտելիգենցիան, բայց միևնոյն ժամանակ իդէալականացնում է պրօլետարիատին—աշխատաւորներին։ Դրանք հակասութիւններ են, որ բացատրվում են նրա կուսակցականութեամբ։

Վերջին ժամանակներս Գորկու աշխատութիւնները նախկին ոգևորութեամբ չեն կարդացվում։ Պատճառը ռեֆերենտը բացատրում է նրանով, որ կեանքը աւելի առաջ անցաւ նրանից։

Հինգ րոպէ ընդմիջումից յետոյ տեղի ունեցան դեբատներ։

Քալանթար.—Մաքսիմ Գորկիի խարակտերիստիկան տալիս պէտք է վերլուծել՝ թէ ինչո՞ւ նրա աշխատութիւնները, որ առաջ աջողութիւն ունէին, յետոյ անաջողութեան հանդիպեցին։ Դրա պատճառն այն է, որ նա իր գրական գործունէութեան առաջին շրջանում վերցնում էր ռուսաց ժամանակակից հասարակական կեանքից այն կողմերը, որը ոչ ոք չէր ներկայացրել այն ընդարձակութեամբ և այն լուսաբանութեամբ, ինչպէս Գորկին։ «Բօսեակների» մէջ նա փորձեց ցուցադրել բողոքող տարրերին, արդեօք, այդ բողոքող անհատները և նրանք դեր պիտի խաղա՞ն թէ՞ ոչ։ Ի՞նչ կապ կայ ռուսական ընդհանուր կեանքի և նրա բողոքող տարրերի, իսկ նրանց թւում նաև բօսեակների մէջ—դա մի խնդիր էր, որ հետաքրքրում էր շատերին։ Գորկու տաղանդը տուեց բօսեակների և առհասարակ կեանքի «մերժվածների» և թափթփուկների հաղւագիւտ պատկերներ։ Այո, դա մի նոր բնորոշ երևոյթ էր և այդ նորութիւնը նա երևան հանեց։ Իր գրական գործունէութեան երկրորդ շրջանում նա տուեց շաբլօնական բաներ, որոնք ռուսական կեանքից չէին, և հետաքրքրութիւն չը զարթեցրին։ Այդտեղ նա արդէն հանդէս է գալիս իբրև ագիտատոր, հետևող, և կորցնում է իր գեղարուեստական ույժը։ Ամերիկական կեանքից վերցված նիւթերում, ճիշտ է, կան հեգնութիւն, սրախօսութիւն, բայց չը կայ տաղանդի լիակատար արտայայտութիւն։ Այդ բոլորը ես ասում եմ ոչ իբրև հերքումն, այլ իբրև լրացումն։

Վեսելօվզօրօվ.—Ռեֆերենտը չը շօշափեց Գորկու վերջին աշխատութիւնը՝ «Դրամատիկական սցենան», որ տպագրված է «Знаніе» ամսագրում, որտեղ դուրս է բերված ալկօհօլիկների ու հիւանդների մի ամբողջ ընտանիք և ուր ոչ մի նորմալ կամ մխիթարական տիպ չը կայ։ Ահա այդ աշխատութիւնը ցոյց է տալիս կամ նրա տաղանդի անկումը, կամ նրա մտաւոր ճնշումը։ «Մայր» վէպի մէջ ռեֆերենտի հակասութիւնները, ինտելիգենցիայի վերաբերմամբ, բնական են։ Գորկին միշտ էլ բացասաբար է վերաբերվել դէպի ինտելիգենցիան. կուսակցականի հետ այդպիսով նա ոչ մի կապ չունի։ Գորկու հաջակի պատճառը այն է, որ նա ներկայացրեց նոր տիպերին, թերևս իբրև բողոքող ինդիվիդներ տիրող կարգերի դէմ։ Վերջին աշխատութիւնները Ամերիկայի կեանքից ուղղակի ապշեցնում են մարդու. նրանք անճիշտ են, շաբլօնական ու կարիկատուրային։

Ռեֆերենտը վերջում բացատրում է իր առարկողներին, որ Գորկու հաջակի պատճառը նոր տիպ ներկայացնելը չէ, որովհետև այդպիսի տիպեր ուրիշներն էլ են տուել, ինչպէս Կօրօլենկօն, այլ այն, որ այդ տիպի մէջ—բօսեակներում, նա բողոքող է հանդիսանում։ Այդտեղ նա ոչ միայն գեղարուեստագէտ է, այլ և նոր խօսքի քարոզիչ։ Ինչ վերաբերում է նրա վերջին աշխատութեան թուլութեան, պէտք է նկատել, որ մեր բարդ կեանքը պատկերացնելու համար ներկայ պայմանները թոյլ չեն տալիս նրան մօտիկից ուսումնասիրել այդ կեանքը։ Երբ նա մօտիկից ծանօթանայ՝ ա-

ռելին կը տայ. կը տայ կենդանի մարդիկ իրանց լաւ ու վատ կողմերով: Ճիշտ որ նրա վերջին աշխատութիւնից երեւում է, որ նա հոգին ու միտքը ճնշված է իրականութեան ազդեցութեան տակ: Իմ կարծիքով Գորկու սխալը կայանում է նրանում, որ նա շտապում է շուկայ հանել իր աշխատութիւնները, լոյս ընծայել նրանց առանց լուրջ մշակելու:

Երեկոյթը դրանով էլ վերջացաւ և ժողովականները ցրվեցին ժամը $11^1/_2$-ին: Յաջորդ շաբաթ օր, մայիսի 31-ին, տեղի կունենայ վերջին երեկոյթը, որտեղ Մ. Օ. Գրուզենբերգ կը կարդայ մի ռեֆերատ «Երիտասարդների դատարանը Կովկասում» վերնագրով:

Խնտուհետև երեկոյթները կընդհատվեն մինչև ամառային արձակուրդների վերջը:

Աշխատակից

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

I

Կիրակի, մայիսի 25-ին, ցերեկը, ժողովրդական համալսարանում տեղի ունեցած համերգը շատ աջող անցաւ: Ինչպէս յայտարարված էր, համերգին մասնակցում էին՝ տ. Նաւասարդեան (երգ), օր. Ի. Քալանթար (ընթերցանութիւն), պ. պ. Անդրիան Վերբով (վիօլոնչելիստ), Հենրիկօ Բրօջի (երգ) և Անատոլիա Պիաստրօ (ջութակահար):

Տիկ. Նաւասարդեանին մենք առաջին անգամն էինք լսում մեծ թատրոնական դահլիճում երգելիս, և պէտք է ասենք, որ յարգելի տիկինը հիանալի է երգում: Նա ունի շատ դուրեկան, հնչիւն և բաւականին լաւ մշակված ձայն ու գիտէ նրան իր ուզածի պէս ղեկավարել: Երգում է մեծ զգացմունքով, փափուկ և առանց դժուարութեան: Հասարակութիւնը յարգելի տիկնոջը վարձատրեց բուռն ծափահարութիւն: ներով և մի քանի անգամ կրկնել տուեց:

Մեծ աջողութիւն ունեցան, ի հարկէ, և օր. Քալանթարն ու պ. պ. Բրօջի և Վերբով, որոնց հասարակութիւնը արդէն ճանաչում, գնահատում և սիրում է:

Ժողովրդական համալսարանի հասարակութեան համար բոլորովին նոր մարդ էր միմիայն ջութակահար Անատոլիա Պիաստրօն, որը, ինչպէս մեզ ասացին, մի նորեկ է Թիֆլիսում: Դա դեռ մի բոլորովին դեռահաս պատանի է, որի վերի շուրթը նոր է սկսել ծածկվել թաւամազով: Հէնց այդ պատճառով էլ առաջին անգամից դուք պատրաստվում էք անվստահութեամբ վերաբերվել նուագածութեանը, ենթադրելով, թէ սա մի նոր սկսնակ լինելու է: Սակայն, շնորհալի երիտասարդը շատ շուտով փարատում է ձեր բոլոր կասկածներն ու անվստահութիւնը: Երբ նա սկսում է նուագել, դուք իսկոյն լռջանում էք և ձեր վերաբերմունքը բոլորովին փոխվում է. դուք տեսնում էք, որ ձեր առաջ կանգնած է ոչ թէ մի սկսնակ, այլ մի շատ հմուտ և տաղանդաւոր երիտասարդ վիրտուօզ, որը իր ջութակի հետ վարվում է այնպէս, ինչպէս որ կարող են վարվել միմիայն շատ վարժ և հմուտ ջութակահարները:

Նուագելու ժամանակ երիտասարդ Պիաստրօի դէմքն էլ է փոխվում. նա ստանում է բոլորովին առանձին կերպարանք. նրա ձեռքը զարմանալի ոյժ է ստանում, նուագում է խոր զգացմունքով, մեծ յափշտակութեամբ և ամբողջապէս իր նուագին է տրվում:

Ձենք սխալվի, եթէ ասենք, որ տաղանդաւոր երիտասարդը իր նուագով գերեց ամբողջ հասարակութեանը, որը նրան մի քանի անգամ կրկնել տուեց և երկար ժամանակ ծափահարում էր խանդավառ:

Ռեպորտեօր

II

Յայտնի պարող տիկ. Այսեդօրա Դունկանը, Բագուից վերադառնալով, երրորդ և վերջին անգամ պարեց արտիստական թատրոնում ամսիս 25-ին, կիրակի երեկոյեան: Չը նայելով տեղերի գների կրկնապատիկ թանգութեանը, թատրոնը կատարելապէս լի էր հասարակութեամբ:

Այս անգամ օրիգինալ պարող տիկ. Դունկանը պարում էր Շօպէնի «մազուրկա», «պրելիւդիօ» և «վալս» եղանակները, և «Մօշկօվսկու «իսպանական պարեր» եղանակները: Ինչպէս արդէն գիտեն ընթերցողները, Դունկանի պարը մինչև օրս եղած սովորական պարերից բոլորովին այլ բնաւորութիւն է կրում: Բացի դրանից՝ նա պարում է և այնպիսի նուրբ երաժշտական եղանակներ, որ մինչև օրս ոչ ոք չէ էլ փորձել պարելու: Եթէ կուզէք, այդ եղանակները Դունկանն էլ չէ պարում, այլ նա իր մարմնի ու ձեռքերի շատ ճկուն մշակված ու վերին աստիճանի գրացիօզ շարժումներով և դէմքի միմիկայով աշխատում է այդ եղանակներին, իրանց զանազան՝ նուրբ, խանդավառ, վշտաբեկ ու զուարթ երանգներով տեսանելի արտայայտութիւններ տալ: Եւ պէտք է ասել, որ շատ լաւ է աջողվում նրան այդ բանը, նամանաւանդ շնորհիւ իր լաւ կազմուածքի, շատ լաւ մշակված ձեռքերի և հարուստ միմիկայի: Երբ դուք ուշադրութեամբ լսում էք երաժշտութիւնը և հետեւում Դունկանի շարժումներին, ձեզ թւում է, թէ հէնց այդ շարժումն է միայն, որ կարելի էր արտայայտել լսած մելօդիան, որ եղանակի հեղինակն էլ անշուշտ այդպիսի արտայայտութիւն պիտի ունենար իր հեղինակութիւնը նուագելիս:

Երեկոյթը վերջացաւ ժամը տասը դեռ չը լրացած: Բայց հասարակութիւնը այնպէս ոգևորված ու յափշտակված էր շնորհալի արտիստի պարերով, որ ոչ ոք տեղից չը շարժվեց: Տեղից չը շարժվեցին և երաժիշտները: Բուռն ծափահարութիւններով և աղաղակներով բեմ հրաւիրեցին Դունկանին, վարդերի ու ծաղիկների անձրև տեղացին նրա գլխին և ստիպեցին դեռ էլի մի քանի անգամ պարել: Մանաւանդ խիստ յափշտակված ու ոգևորված էին կանայք:

Ր.

Կ. Հ. Բ. ԸՆԿ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ *)

Հ. Առաքելեան յայտնեց, որ նա ստիպված է մի քանի բացատրութիւններ տալ, որոնցից ժողովը կեզրակացնէ, որ խորհրդի կողմից առաջ բերված յայտարարութիւնները չեն համապատասխանում իրականութեան և խորհուրդը չէ ծանօթացել իր ձեռքի տակ ունեցած դօկումենտների հետ: Որպէսզի որևէ թիւրիմացութեան առիթ տուած չը լինի, նա սկզբից և եթ յայտնում է, որ ինքը միանգամայն կողմնակից է, որ ընկերութիւնը ընտրէ պ. Լէօին պատուաւոր անդամ, բայց միայն ոչ այն հիմունքներով, որ առաջարկում է Շուշու ճիւղը կամ խորհուրդը: Ինքը շատ մօտ ծանօթ է Շուշու ճիւղի գործունէութեան և նրա բոլոր գործերի հետ, ծանօթ է այն շատ պարզ պատճառով, որ եղել է այդ ճիւղի հիմնադիրը 1881 թւին, որի մասին պ. Լէօն ինքը վկայել է «Տարազի» մէջ, որ այն շրջանը, որի փայլունութեան մասին պ. Ս. Յարութիւնեան այնքան հռետորական ոճեր գործածեց, սկսվել է 1886 թւին և շարունակվել իրա նախագահութեամբ մի քանի տարի: Այո, պ. Լէօն եղել է, սկսեալ 1886 թւից, մի քանի տարի քարտուղար, յետոյ փոխ-նախագահ, գանձապահ և նախագահ ճիւղի ու կառավարիչ ընթերցարանի, բայց մի քանի տարի քարտուղար, գանձապահ, նախագահ, կառավարիչ լինելը դեռ չեն կարող նկատվել իբրև «առանձին» և արտակարգ ծառայութիւններ: Եթէ մի քանի տարի մի ճիւղում որևէ պաշտօն վարելը, նոյնիսկ բարեխղճութեամբ վարելը, կարողանայ համարվել առանձին և արտակարգ ծառայութիւն, այն ժամանակ շատ ճիւղեր նոյնպիսի միջնորդութիւններ կը յարուցանեն իրանց այն բազմաթիւ անդամների համար, որոնք նոյնպէս մի քանի տարիներ այդպիսի պաշտօններ վարել են կամ կը վարեն: Եւ մենք դրանով կը ստեղծենք մի ոչ-ցանկալի պրեցեդենտ: Ուրեմն, չընտրենք պ. Լէօին պատուաւոր անդամ նրա համար, որ նա եղել է մի քանի տարի Շուշու ճիւղի վարչութեան անդամ կամ ընթերցարանի կառավարիչ,—յատկութիւններ, որոնք իրանց մէջ չեն պարունակում որևէ «առանձին ծառայութիւններ»,—այլ ընտրենք նրան պատուաւոր անդամ այն պատճառով, որ Լէօն իր յօդուածներով, իր գրուածքներով նպաստել է բարեգործական զգացմունքների և գաղափարների զարգացմանը հայ ժողովրդի մէջ, անկողմնակի կերպով նպաստել է բարեգործական ընկերութեան բարգաւաճման: Գալով այլ առարկութիւններին, որոնք անվում են, թէ Շուշու ճիւղն ինքը վկայում է, պէտք է նկատել, որ Շուշու այժմեան ճիւղը միայն մի երկու շաբաթ է ինչ բացվել է և նրա վարչութեան անդամները դժուար թէ ծանօթ լինեն ճիւղի նախկին գործունէութեան հետ:

Թւում էր, թէ այս բացատրութիւնից յետոյ խնդիրը միանգամայն պարզված էր, քանի որ ոչ ոք հակառակ չէր պատուաւոր անդամ ընտրելու առաջարկին, այլ միայն մի երկու հոգի կամենում էին, որ նա ընտրվի բոլորովին այլ հիմունքներով, և այդ հարցն էլ կարելի էր որոշել քուէարկութեամբ, բայց ադուոկների և ինտրիգների սիրահարները և մարզված փղերը հարկ համարեցին իրանց օգնութեան կանչել պ. Աւ. Ահարոնեանին, որ բոլորովին անտեղի կերպով սկսեց ճոռոմաբանել ստարակիզմի, նախանձի մասին և պաշտպանել Կաֆեանի արտայայտած ապօրինի կարծիքը, թէ ոչ ոք չը պէտք է համարձակէր կարծիք յայտնել այդ խնդրի մասին, այլ պէտք էր միաձայն ընդունել առաջարկը: Եւ երբ ժողովականներից մէնը, պ. Շահիկեան, յայտնեց թէ ինքը պահանջում է ընտրութիւնը կատարել գաղտնի քուէարկութեամբ—մի շատ արդարացի և տարրական պահանջ, ըստ էութեան—այդ պահանջը սոսկալի ժխոր առաջացրեց.—«Ոչ, ոչ մի գաղտնի քուէարկութիւն. ընտրենք բացարձակ և միաձայն»:

Նախագահը բացատրում է ամենից շատ աղմուկ անող և գոռացող Կաֆեանին այն տարրական ճշմարտութիւնը, թէ երբ մի անդամ անգամ պահանջում է գաղտնի քուէարկութիւն, իրաւունք չը կայ մերժել: «Ոչ,—պնդում է Կաֆեանը,—ժողովը ինքն կարող է որոշել գաղտնի քուէարկութիւն կատարել թէ ոչ»:

Շահիկեան նորից պնդում է գաղտնի քուէարկութեան վրա: Նորից լսվում են «ոչ, ոչ» ձայները: Նախագահ Նաւասարդեանը յայտնում է, որ թէև իր իրաւունքն է գաղտնի քուէարկութիւն կատարելը կամ չը կատարելը, բայց նա թողնում է այդ հարցի որոշումը ժողովին: Մի քանիսները խնդրում են Շահիկեանին յետ վերցնել իր առաջարկութիւնը. սա յամառվում է: Ժողովը մեծամասնութեամբ որոշում է չը կատարել գաղտնի քուէարկութիւն, այլ ընտրել բացարձակ կերպով: Շահիկեան այդ առիթով գոչում է. «Շատ լաւ, բայց դարձեալ դուք ինձ վրա բռնութիւն և ճնշումն էք գործ դնում. թողէք համարվի նա ընտրված միաձայն, առանց գաղտնի քուէարկութեան»:

Եւ որոշվում է արձանագրել թէ պ. Լէօն ընտրված է ընկերութեան պատուաւոր անդամ միաձայն:

Այստեղ բարոյական պարտք ենք համարում պախարակել խորհրդի նախագահ պ. Ս. Յարութիւնեանի մի տգեղ վարմունքը, որ պ. Շահիկեանի կօրրեկտ առաջարկութիւնը՝ կատարել գաղտնի քուէարկութիւն՝ անուանեց «փողոցային վարմունք»: Եւ, ի հարկէ, ինքն եւս զգալով իր սխալը, ջենտլմենութիւն ունեցաւ ներողութիւն խնդրելու:

Ապա ժողովը ձեռնարկեց վերստուգող յանձնաժողովի ընտրութեան, և թէև ընտրվեցին մի քանի անձինք, բայց դարձեալ մի թիւրիմացութեան պատճառով ընտրութիւնները համարվեցին ապօրէն և յետաձգվեցին:

*) Տես «Մշակ» № 110

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիսի ոստիկանապետը կարգադրել է պրիստաւներին թոյլ չը տալ փողոց դուրս գալ այն պաղպաղակ վաճառողներին, որոնք սանիտարական-բժշկական մարմնից վկայականներ չեն ունենայ:

Յունիսի սկիզբներին Պետերբուրգ է մեկնելու սինօդում ներկայ լինելու համար Վրաստանի էքզարխ Նիկօնը:

Թիֆլիսում նախագծվում է գործակատարների կլուբ հաստատել:

Այսօր, երեկոյեան ժամը 7-ին, Թիֆլիսի բօրսային դահլիճում տեղի է ունենալու կաթողիկոսական խնդրով գբաղվող ժողովի շարունակութիւնը, որին կարող են մասնակցել միայն պատուիրակները և լիազօրները:

Ինչպէս յայտնի է «Մշակի» ընթերցողներին, Մանգլիսում կազմակերպվում է ամառային գաղութ Թիֆլիսի իգական գիմնազիաների թոքախտաւոր աշակերտուհիների համար: Մինչև օրս ստացված գումարներով գաղութը կարելի է պահել միայն մի տարի: Նկատի առնելով այդ հանգամանքը, ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն ներկայումս հոգում է մի մշտական ֆօնդ կազմելու՝ գաղութի պահպանութիւնն ապագայում ապահովելու և նրան լաւ հիմքերի վրա դնելու համար: Նա արդէն դիմումն է արել ծնողական ժողովներին և օժանդակութիւն խնդրել:

Լուրերին նայած, Թիֆլիսի քաղաքային սպանդանոցում, ստորին ծառայողների շնորհիւ, վատնված է ընդամենը 30,000 ռուբլի:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը, քննելով դումայի ձայնաւորներ Ելիավայի և Միրզոյեանի ներկայացրած զեկուցագիրը՝ քաղաքային մեքենագործական հացթուխարան հաստատելու մասին, իր կողմից մի քանի լրացուցիչ կէտեր է մտցրել այդ զեկուցագրի մէջ, որը հաւանօրէն դումայական տնտեսական մասնաժողովին կը ներկայացվի այս շաբաթ:

Թիֆլիսում գազային գործարան հաստատելու մասին կազմված զեկուցագիրը որոշված է քաղաքային դումայի քննութեան ներկայացնել յունիսի 9-ին:

2,000,000 ռ. փոխառութիւն կնքելու հարցը Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը քննելու է այսօր:

Մայիսի 23-ին անյայտ չարագործներ փորձ են արել կողոպտել Թիֆլիսից Թէլաւ մեկնող պօստը: Երբ պօստը մօտաւորապէս առաւօտեան ժ. 9-ին մօտեցել է Թէլաւին, կողոպտիչները սայլակի վրա սկսել են ուժեղ կերպով կրակել: Պօստատար Զուրաբաշվիլին ծանր վիրաւորվում է, կառապանը՝ թեթև: Վիրաւորվում է նաև երեք պահակներից մէկը: Մնացած երկու պահակները կարողանում են ցրել կողոպտիչներին: Ուրախալին այն է, որ այդ օրը պօստը ոչ մի կօպէկ տանելիս չէ եղել:

Ստացանք Բագուի հայոց մարդասիրական ընկերութեան 1907 թ. տեղեկագիրը և հաշիւը:

Այսօր Թիֆլիսում լոյս է տեսնելու վրացերէն լեզուով մի նոր լրագիր «Նապերծկալի» (Կայծ) անունով:

Այսօր, մայիսի 27-ին, լոյս կը տեսնի ռուսերէն լեզուով մի նոր օրաթերթ «Курьеръ» անունով:

Թիֆլիսի գաւառական մատակարարական մասնաժողովը վերջացրեց իր գործունէութիւնը: Նա գնեց ընդամենը 19,014 ռ. 80 կ. ցորեն և դիւանական զանազան ծախքեր կատարեց ընդամենը 3085 ռ. 20 կ.: Մնացած 3000 ռուբլի ազատ գումարը մասնաժողովը ուղարկել է գաւառական մասնախմբերին ցորեն գնելու:

Թիֆլիս վերադարձաւ բօրսային կոմիտէի նախագահ Պօղոս Ղամբարեանը:

Դուշէթի քաղաքային լիազօրների ժողովը խօլերայի դէմ մաքառելու համար միջնորդութիւն է յարուցել 2000 ռուբլի տալու պետական գանձարանից:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մայիսի 25-ին, երեկոյեան ժամը 11-ին, Օկօէվսկի փողոցում, № 15 տանը, իր բնակարանի պատշգամբում սպանվեց 4-րդ իգական գիմնազիայի 3-րդ դասատան սանուհի Ֆլօրա Տէր-Դասպարեանը, 15 տարեկան: Քննութիւնը պարզեց, որ սպանութիւնը կատարվել է թիւրքահպատակ Լևոն Գրիգորեանի ձեռքով, որ ապրում է միևնոյն տանը, որը այժմ փախել է: Նրա բնակարանը խուզարկելիս ոստիկանութիւնը գտել է «Նագան» սիստեմի ատրճանակ, որի փամփուշտներից մէկը դատարկ է եղել:

Մայիսի 24-ին Պեսկօվսկի փողոցում, № 4 տանը հրդեհ է ծագում, որի ժամանակ Օլգա Կօբիևը խանձուածքներ է ստանում ձեռքերից և աջ կողքից: Վնասը հասնում է 100 ռուբլու:

Մայիսի 23-ին Պօտիյսկի փողոցում ոստիկանութիւնը ձերբակալել է Քութայիսի բանտից անցեալ տարի փախած Լևոն Շինգէլիային:

Մայիսի 24-ին, ճանապ. հաղ. կովկ. շրջանային վարչութեան մէջ, Սերգիևսկի փողոցում, քարտուղար Գրիգորիևի գրպանից ընկնում է ատրճանակը, որից վիրաւորվում է ինքը Գրիգորիևը թեթև կերպով:

Մայիսի 24-ին, երեկ. ժամը 7-ին, 4 չարագործներ 30 անգամ կրակում են փողոցով անցնող Խարլամիա Վօլկօվի և Պաւլ Երեմէևի վրա, յետոյ սկսում են փախչել, բայց ոստիկանները ձերբակալում են Վասիլի Ժգենտիին, Գէօրգի Դուլումբաձէին՝ ատրճանակներով:

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

Մայիսի 20-ին Սպիտակ քաղաքում մահափորձ է կատարվել եղբ. Միրզոյեանների նաւթային ստանցիայի կառավարիչ Խանդամիրեանի կեանքի դէմ, որից քանիցս անգամ սպառնական նամակներով փող էին պահանջել: Փող կորզելու նպատակով նրան գիմող երեք չարագործներից մէկը, Դալլաքեանց ազգանունով, կալանաւորված է: Նրա մօտ գտել են բացի ատրճանակից նաև 4 նամակ Խանդամիրեանցի անունով, որի վրա դրված է եղել անարխիստ-կօմմունիստների «Մօլնիա» թռուցիկ կուսակցութեան կնիքը:

Կրասնօ-Կրեստօվսկայա և Բ. Զեմբերեքենդսկայա փողոցների շրջանում վաղուց արդէն երևան է եկել չարագործների մի խումբ, որը սարսափ է տարածում ուշ գիշերներին տուն վերադարձող բնակիչների վրա: Վերջին երկու-երեք օրվայ ընթացքում տեղի է ունեցել կողոպուտի երկու դէպք, որոնցից առաջնի ժամանակ նոյն իսկ ընդհարում է պատահել չարագործների ու ոստիկանութեան միջև: Այդտեղ ընկած են մութ աւերակներ, որտեղ պատսպարվում են չարագործները և իրանց արշաւանքները սկսում: Մայիսի 21-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին, նոյն տեղում չարագործները բռնում են անցնող մի երիտասարդ կնոջ և, քաշելով այդ աւերակները, բռնաբարում: Անհրաժեշտ է, որ քաղաքը և ոստիկանութիւնը մտածեն այդ մասին:

Մայիսի 17-ին կասպիական մեքենայաշինական գործարանի բանւորները, առանց իրանց պահանջների առիթով բաւարարութիւն ստանալու, վերսկսել են իրանց աշխատանքները: («Б.», «Кс.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Ստաւրօպօլի նահանգի կալմըկների պատգամաւորները, որ Պետերբուրգ էին գնացել և մայիսի 13-ին ներկայացել Կայսրին, խնդրել են պրեմիէր Ստօլիպինին միջնորդութիւն յարուցանել, որպէսզի Ստաւրօպօլի և Աստրախանի նահանգների ազգաբնակութեանը իրաւունք տրվի իրանց ներկայացուցիչը ունենալու Պետական Դումայում, որից նրանք զրկված են յունիսի 3-ի օրէնքի հիման վրա: («Р. В.»)

Ստօլիպինը հարցապնդում է արել բոլոր մինիստրներին, գլխաւոր կառավարիչներին ու նահանգապետներին իրանց մօտ ծառայող ֆինլանդացիների թւի, նրանց ծառայութեան, ընտանեկան դրութեան և ռուսաց դպրոցներում սովորող նրանց զաւակների մասին: («Р. В.»)

Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութիւնը հրամայել է երկաթուղային վարչութիւններին կին չընդունել երկաթուղագծերի բաժանմունքների բժիշկների պաշտօնում և չը յանձնարարել նրանց երկաթուղային հիւանդանոցները կառավարելու: («Р. Сл.»)

Պրօֆ. Պետրաժիցկին, ինչպէս յայտնի է, մեղադրվում էր վըբօրգեան կոչի համար: Այդ գործը ներկայումս դադարեցված է: Հոկտեմբերեանները այդ փաստը համարում են իբրև զիջումն, որ անում է կառավարութիւնը Եւրոպայի հասարակական կարծիքին, որովհետև Պետրաժիցկին եւրոպական գիտնականի համբաւ է վայելում: («С. М.»)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 20 մայիսի

Ինչպէս արդէն յայտնի է հասարակութեան, ներկայ թւականին լրացաւ արժ. Եզնիկ ա. քահ. Երզնկեանի ուսուցչական գործունէութեան 35-ամեակը:

Նրա յարգողները, ի պատիւ նրա բազմամեայ մանկավարժական ծառայութեան, որոշեցին, յանուն յօբելեանի, աջակցել նրա ձեռնարկած նոր օգտաւէտ գործին, այն է՝ «Հովիւ» շաբաթաթերթի հրատարակութեան՝ մի համեստ ֆօնդ կազմելով այդ թերթի համար:

Ժողովված գումարից կը վճարվի խմբագրութեան վրա ծանրացած անցեալ պարտքը, իսկ մնացեալ մասը կը գործադրվի նոյն թերթի առաջադիմութեան համար՝ կազմված յանձնաժողովի բարեհայեցողութեամբ:

Յոյս ունենք, որ հասարակութիւնը՝ մինչև մայիսի 25-ը *) կը շտապէ իր աջակցութիւնը այդ խրախուսանքի արժանի գործի աջողութեան:

Յանձնաժողովը, իր ժամանակին, մամուլի միջոցով մանրամասն հաշիւ կը ներկայացնէ յարգելի հասարակութեան:

Յանձնաժողովի նախագահ՝

Մ. Ե. Սալամբէգեան

Քարտուղար՝ Սարգիս սարկ. Իփակեան,

Խնդրում ենք բոլոր գրութիւնները ուղարկել յանձնաժողովի նախագահին՝ Михаилу Исаевичу Саламбекову—Тифлисъ, Тургеневская, д. Алелова, № 1.

Նուէրները՝ յանձնաժողովի գանձապահին՝ Николаю Захаревичу Нариманову—Тифлисъ, Армянскій Базаръ, соб. д. № 3.

—

Թիֆլիս, 24 մայիսի

Ի միամտութիւն թէ պ. Տ. Նազարեանի և թէ «Մշակի» խմբագրութեան, պարտք եմ համարում յայտնել, որ ես ոչ ոքի և ոչ մի տեղ չեմ յայտարարել, թէ պ. Լէօի յօբելեանական հանդէսին եղել եմ ներկայացուցիչ Թիֆլիսի ողջ հայ մամուլի կողմից կամ թէ մամուլի այն օրգանների, որոնց լիազօրները ներկայ չէին մայիսի 20-ի խորհրդակցութեան:

Իրողութիւնը այն է, որ այդ խորհրդակցութեանը հրաւիրված էին տեղական գրեթէ բոլոր թերթերը, որոնց ներկայացուցիչները ստորագրել էին հրաւիրաթղթին, իսկ խորհրդակցութեան ժամին ներկայ էին 10 խմբագրութիւնների ներկայացուցիչներ, ուր և ընտրվեց չորս հոգի՝ շնորհաւորելու պ. յօբելեարին մէկը՝ ռուսերէն, միւսը՝ վրացերէն, երրորդը՝ թուրքերէն, իսկ ես՝ հայերէն լեզուով:

Աշոտ Աթանասեան

—

Կահիրէ, 5 մայիսի

Ողբացեալ Արփիար Արփիարեանի յիշատակը յաւերժացնելու համար իր շիրմին վրայ մահարձան մը կանգնելու պաշտօնով կազմուած յանձնաժողովս՝ շնորհակալութեամբ տեղեկացաւ պատուարժան խմբագրութեանդ կողմէ տեղի ունեցած նուիրահաւաքութեան ձեռնարկին և «Մշակի» մէջ տեղի ունեցած հրատարակութիւններէն վերահասու եղաւ արդէն՝ ցարդ ստացուած հետևանքին: Ազգին առ ողբացեալ հրապարակագիրը տածած յարգանքի զգացումը լիուլի արտայայտուելու համար՝ կարևոր է, որ յիշատակարանը Արփիար Արփիարեանի համբաւին և ծառայութեանցը համապատասխանելու ատտիճանով փառաւոր ըլլայ: Ծանօթ ըլլալով «Մշակի» և իր ընթերցողներուն ջերմ համակրանացը առ գաղափարեր այդ դժբաղդ զոհը՝ կը խնդրենք, որ բարեհաճիք նոր զարկ մը տալ նուիրահաւաքութեանը գործին և շնորհ ընէք հասոյթը հասցնել յանձնաժողովիս՝ իր նպատակին գործածուելու համար:

Ի դիմաց յանձնաժողովի՝

Մկ. Գալըճեան

Կարօ Գալեան

ՄԱՄՈՒԼ

«Վտակ» լրագիրը իր վերջին համարում (№ 111) յայտարարում է, որ «Վտակը» չէ հանդիսանում Դաշնակցութեան օրգան, ոչ մի կապ չունի նախորդ դադարած թերթերի հետ և նա անկախ է որևէ կուսակցական մարմնից:

Յայտարարելով այդ, թերթը առիթը չէ փախցնում ստոր ինսինուացիների և սուտ զրպարտութիւնների դիմելու «Մշակի» հասցէին, որպէս թէ նա դիտմամբ կապում է «Վտակը» Դաշնակցութեան հետ, նրան վնասելու նպատակով:

Մենք չենք կարող թաքցնել, որ մենք համարել ենք և ճանաչել ենք «Յառաջ», «Ալիք» և դրանց յաջորդող թերթերը Դաշնակցութեան օրգան, այն պարզ պատճառով, որ ինքը կուսակցութիւնը ամեն կերպ աշխատել է ցոյց տալ այդ թերթերը իբրև կուսակցութեան օրգան, հայ հասարակութիւնը ամբողջ ժամանակ այդպէս է ճանաչել, վերջապէս ոչ միայն «Մշակը», այլ մեր երկրի բոլոր միւս թերթերը, մանաւանդ արտասահմանեան հայ թերթերը ուղղակի անուանել են այդ թերթերը իբրև Դաշնակցութեան օրգան: Եթէ սխալ է եղել, այդ սխալը գործել է ամենից առաջ ինքը կուսակցութիւնը, դաշնակցական օրգանները Բօլգարիայի և Ամերիկայի, ինչպէս և ամբողջ հայ հասարակութիւնը:

Այսօր միայն առաջին անգամ «Վտակ» թերթը յայտարարում է, որ ինքը Դաշնակցութեան օրգան չէ: Մենք էլ այսօրվանից ի նկատի կունենանք այդ և այլևս չենք համարի «Վտակը» Դաշնակցութեան օրգան: Ցանկալի էր ուրեմն, որ «Վտակը» յայտարարէր, թէ ինչ ուղղութեան և հոսանքի արտայայտիչ է հանդիսանում:

Ձենք կարող սակայն չը յիշել այստեղ և մի օտարոտի, տգեղ վարմունք, որ այդ թերթը թոյլ է տալիս իրան: Երբ մենք յայտարարեցինք, թէ Սագանի ուղարկած հերքումը մենք չը տպեցինք, որովհետև անյարմար էր զանազան տեսակէտներով,—

*) Յօբելեանի կատարումը կարճ ժամանակով յետաձգվում է:

մենք ի նկատի ունէինք և այն, որ ստիպված պէտք է խօսենք դաշնակցական խուժանապետների և «Վտակի» մասին։ Սակայն մեզ ստիպեցին տպել այդ նամակը, և այժմ, երբ տպեցինք, «Վտակը» մեղադրում է, թէ ինչու ենք տպել։ Մենք դրան կը պատասխանենք. «tu l'as voulu, Georges Dandin».

*

Մենք նորից ստիպված ենք յայտնել, որ Սագանի հերքումը («Վտակ» № 111), թէ նա իր հաղորդած լուրի մէջ գրել է, թէ Ալալխանում թաղել են «թուրքաց թաղի ռուսաց եկեղեցու բակում» և ոչ «հայոց թաղի ռուսաց եկեղեցու բակում»—կատարելապէս սուտ է։ Հրաւիրում ենք իրան Սագանին և բոլոր ցանկացողներին գալ և կարդալ Սագանի ինքնաձեռագիր նամակը, ուր գրված է «հայոց թաղի ռուսաց եկեղեցու բակում»։

Այդքան էլ ակներև ուրացութիւն մենք նոյնիսկ Սագանի պէս անճար, ճնշված թղթակցից չէինք սպասում։

*

Ստացանք «Գրականութիւն և կեանք» պատկերազարդ շաբաթաթերթի 2-րդ համարը, ուր Գ. Բալասանեան «Հայկական հարցը և քաղաքակրթված Եւրոպան» վերնագրով մի յօդուածի մէջ պաշտպան է հանդիսանում այն կարծիքի, որ վերջերս մի առանձին եռանդով «Երկրի Ձայնը» շաբաթաթերթը արծարծում է, թէ նախ՝ հայոց հարց չը կայ, երկրորդ՝ հայոց հարցի լուծման մասին ոչինչ չէ կարելի սպասել Եւրոպայից։

«Երկրի Ձայնը» չը կարողացաւ մինչև հիմա որևէ համոզեցուցիչ փաստ առաջ բերել իր այդ կարծիքը հաստատելու համար, բացի «սօցիալիստ» երևալու սոփեստական դատողութիւններից. տեսնենք, ինչ փաստեր պէտք է առաջ բերէ պ. Գր. Բալասանեանը իր երկրորդ յօդուածում, ուր խոստանում է զբաղվել այդ հարցով։

Նոյն համարում շաբաթաթերթը զետեղել է Լէօի, Եղնիկ ու. ք. Երզնկեանի և Տ. Նազարեանի պատկերները և մի քանի խօսք նուիրել նրանց առաջիկայ յոբելեանների առիթով։ Դրուատելով Լէօի գրական գործունէութիւնը և յորդորելով հայ հասարակութեանը գնահատել գործչին, նա, ի միջի այլոց, ասում է հետևեալ խօսքերը.

Լէօն 1895 թ. Բագուից հրաւիրվում է «Մշակի» խմբագրատուն աշխատակցի և քարտուղարի պաշտօնով, որ տեւեց մինչև 1906 թ., բայց յետոյ ինչ-ինչ պատճառներով ընդ միշտ հեռացաւ իր սիրած «Մշակից», այն «Մշակից», որ իր պարծանքն է համարում և որի շնորհիւ ինքը ստեղծվեց գրական ոյժ. ցաւում ենք, որ Լէօն... թոյլ տուաւ Գր. Արծրունու սկզբունքին դաւաճանելու, նաև իր ոչ մի արդարացում չը ներկայացնող յանցաւոր և աններելի լռութեամբ «մտքի դաւաճան» հանդիսացաւ իր զինակից Արփիարին։

Մեզ թւում է, որ այս հարցը այլևս փակված պէտք է համարել։ Լէօի վարմունքը, Արփիարի սպանութեան առիթով, իրողութիւն է, որի մասին արդէն խօսվել է։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ՊԱԼԱՏՈՒՄ

ԼՈՆԴՈՆ։ Հերթում դրված է արտաքին գործերի մինիստրութեան բիւջէն։

Բանւորական կուսակցութեան անդամ Օգրեդին յայտնում է, որ ինքը խօսում է բանւորական ամբողջ կուսակցութեան անունից։ Հռետորի ասելով, ազգաբնակութեան մէջ մեծ դժգոհութիւն է տիրում Թագաւորի այցելութեան առիթով Ռուսաստան. բանւորական կուսակցութիւնը բողոքում է միայն նրա համար, որ Թագաւորի այցելութիւնը պաշտօնական բնաւորութիւն է կրում։ Հռետորը կը ցանկանար իմանալ, ինչ հանգամանքներում է այցելութիւնը որոշած, և առաջարկեց ի նշան բողոքի կրճատել արտաքին գործերի մինիստրութեան բիւջէն։

Իրլանդական նացիօնալիստ Մակ-Նէյ յայտնում է, որ Թագաւորի այցելութիւնը, առանց մինիստրների կաբինէտի անդամի ուղեկցութեան, սահմանադրութեան խախտումն է. ճանապարհորդութեան դիպլօմատիական բնաւորութիւնը բղխում է նրանից, որ Թագաւորին ուղեկցում է Հարդինգը։ Ֆիշէրի և Ֆրէնչի ներկայութիւնը ցոյց է տալիս, որ այցելութիւնը կապ ունի զինւորական և ծովային հարցերի հետ։

Լիբերալ Հերբերտը ասաց, որ միանգամայն ընդունում է Օգրեդիին ոգևորող ըզգացմունքները, սակայն Օգրեդին իր զգացմունքները արտայայտում է տարօրինակ կերպով ռուս ժողովրդի առաջ. ռուս ժողովուրդը Օգրեդիի բանաձևը կը հասկանայ իբրև մի առաջարկութիւն, որ ուղղվում է անգլիացիներին՝ բոյկոտի ենթարկել Ռուսական Կայսրութիւնը, որովհետև նա չէ ընդունում Թագաւորի և նրա ժողովրդի որոշ տեսակի յարաբերութիւնները (ծափահարութիւն աշխատաւոր կուսակցութիւնից)։ Բրիտանական պետութեանը, որ շահ ունի ամբողջ տիեզերքում, դժուար է անտես անել Ռուսական Կայսրութեան գոյութիւնը։

Լիբերալ Բէլլօկը, շօշափելով Ռուսաստանում անպայման և անհրաժեշտօրէն դեմօկրատական բարենորոգումներ մտցնելու հարցը, յայտնեց, որ այնուամենայնիւ հիմք կայ ձայն տալ Օգրեդիի առաջարկութեան դէմ. ռուսաց հասարակական կարծիքը վիրաւորված կը լինի, եթէ մենք պարսաւենք յայտնենք Թագաւորի այցելութեան։

Իրլանդական նացիօնալիստ Կէտլ ասաց, որ նրա կուսակցութիւնը կը պաշտպանէ Օգրեդիի առաջարկութիւնը։

Յետագայ վիճաբանութիւններից յետոյ վերստին հանդէս եկաւ Գրէյը և ասաց.

«Ինչ չափով հարցը վերաբերում է Թագաւորի գործելակերպին այդ ճանապարհորդութեան վերաբերութեամբ,—Թագաւորը գործում է հետևելով իր մինիստրների սահմանադրական խորհուրդներին։ Թէ այս և թէ Թագաւորի միւս ճանապարհորդութիւնների նկատմամբ իր ոյժի մէջն է մնում կաբինէտի պատասխանատուութիւնը, ինչպէս պետական բոլոր գործերի համար։ Հարդինգը բնաւ չէ գնում իբրև մինիստրների կաբինէտի անդամ. ինչ չափով նա կը մասնակցէ դիպլօմատիական հարցերի քննութեանը, նա կը գործէ հրահանգների հիման վրա բոլորովին այնպէս, ինչպէս դեսպանը քննում է այդպիսի հարցեր օտարազգի մինիստրների և այն պալատների հետ, որոնց մօտ պաշտօնավարում է»։

Ապա Գրէյը ասաց.

«Ռուսաց կառավարութեան հետ ոչ մի բանակցութիւն չէ վարվում նոր պայմանագրի կամ դաշնագրութեան մասին, մտադրութիւն չը կայ այդպիսի բանակցութիւններ սկսել և առաջիկայ տեսակցութեան ժամանակ։ Ճիշտ է, սակայն, որ ճանապարհորդութիւնը ունենալու է քաղաքական նշանակութիւն, նոյնիսկ ցանկութիւն է յայտնված, որ նա այդպիսի նշանակութիւն ունենայ։ Մենք ցանկանում ենք, որպէսզի ճանապարհորդութիւնը բարեյաջող ազդեցութիւն ունենայ երկու երկիրների յարաբերութիւնների վրա։ Մի քանի տարի առաջ այդպիսի այցելութիւն չէր կարող տեղի ունենալ, որովհետև ամենքի յիշողութեան մէջ դեռ թարմ մնացած դէպքերը երկու երկիրների յարաբերութիւններին տալիս էին այնպիսի բնոյթ, թէ այցելութիւնը վաղաժամ կը լինի և հազիւ թէ հնարաւոր։ Անգլօ-ռուսական համաձայնութեան դէմ ուղղված առարկութիւնները այժմս էլ են լսվում ճանապարհորդութեան դէմ, այսինքն առարկողները պահանջում են բոյկոտ անել Ռուսաստանին, քանի որ Ռուսաստանի ներքին դրութիւնը անհաճոյ է առարկողներին։ Այդօրինակ քաղաքականութիւնը կորստաբեր կը լինէր երկու երկիրների համար։

«Ես կողմնակից եմ համաձայնութեան քաղաքականութեան (ծափահար.), կողմնակից եմ ազնիւ և լոյեալ կերպով փորձ անելու՝ միասին գործել այն բոլոր խնդիրներում, որ շօշափում են երկու երկիրների շահերը։ Եթէ պալատը հաւանութիւն չը տայ այդօրինակ հայեցակէտին կամ նրա իրագործումը անհնարին կը դարձնի, այն ժամանակ ես պէտք է հեռանամ (ուժգին ծափահարութիւն կառավարական կուսակցութեան աթոռներում, հեգնական հաւանութիւն բանւորների մէջ)։

«Թագաւոր Կայսրի անձնական հայեացքների շարժառիթները միշտ ընդհանուրի յարգանքի են արժանացել. երբ Կայսրը յարուցեց Հաագայի կօնֆերենցիայի գումարման հարցը, ամենքը յօժարակամ ընդունեցին Կայսրին ղեկավարող շարժառիթները։

«Օգրէդին խօսեց իբր թէ ռուս ժողովրդի մեծամասնութեան կողմից. բայց նա սխալվում է. Ռուսաստանի բոլոր չափաւոր և լիբէրալ տարրերը ողջունում են Թագաւորի գնալը, առարկում են միայն ծայրայեղ յեղափոխական և րէակցիօն կուսակցութիւնները։ Եթէ ընդունենք բանւորական կուսակցութեան առաջարկած քաղաքականութիւնը, կը նշանակէր խաղալիք դառնալ այդ երկու կուսակցութիւններից մէկն ու մէկի ձեռքում։

«Փոխառութեան հարցը բոլորովին երկու կառավարութիւնների բանակցութիւնների խնդիր չէ»։

Այն մեղադրանքների վերաբերութեամբ, որ բանւորական կուսակցութիւնը բարդեց ռուսաց կառավարութեան վրա, բնաւ չը ցանկալով քննադատել Ռուսաստանի ներքին գործերը, նա, Գրէյը, կամենում է մատնանիշ անել, որ երբ յիշատակվում է րէակցիօն կուսակցութեան յանցանքների մասին, չը պէտք է մոռանալ նաև յեղափոխական կուսակցութեան յանցագործութիւնները։ Հիմնվելով անգլիական կառավարութեան ստացած հաշիւների ուշադիր ուսումնասիրութեան վրա, նա կարող է յայտնել, որ Ռուսաստանի կառավարութեան սիստեմը էականապէս բարելաւվել է վերջին երկու տարում։

«Ես Ռուսաստանում տեսնում եմ այն մեծ ցեղը, որի ոյժերը դեռ բաւականաչափ չեն կարողացել զարգանալ, որի եռանդը դեռ աճում է մտքերի և նոր ոյժերի զարգացման ճանապարհով. այդ ցեղը մեծ ապագայ ունի, նա մեծ դեր է խաղալու աշխարհային պատմութեան մէջ։ Միջազգային խաղաղութեան վիճակը և Ռուսաստանի ու Անգլիայի բարեկցութիւնը նկատելի չափով կախված են երկու երկիրների յարաբերութիւններից։ Բանւորական կուսակցութեան անդամները կարծում են, թէ այն ճանապարհը, դէպի որը նրանք կամենում են մեզ ուղղել, միայն պառակտում կը ձգէ երկու կառավարութիւնների միջև. սակայն իսկապէս նրանք առաջարկում են այնպիսի մի բան, որ կարող է թշնամութիւն ձգել երկու ժողովուրդների մէջ։ Այն հայեացքը, որ ունի անգլիական կառավարութիւնը Ռուսաստանի յարաբերութիւնների և այցելութեան վերաբերութեամբ, միանգամայն ողջամիտ և կանօնաւոր հայեացք է։ Չեմ կարծում, թէ որևէ երկիր կարող է աւելի պակաս լիբերալ, աւելի պակաս առաջադիմական, աւելի պակաս ուժեղ դառնալ շնորհիւ Անգլիայի հետ լաւ յարաբերութիւններ պահպանելու»։ (Ուժգին և որոտընդոստ ծափահարութիւններ)։

Այնուհետև մի երկար ճառ արտասանեց Բալֆուրը, որով սրտագին ողջունեց կառավարութեան յայտարարութիւնը։

Կէյր-Գարդին ասաց, որ անգլիական Թագաւորի պաշտօնական այցելութիւնը թոյլտուութիւն կը լինէր այն խստութիւնների համար, որոնց նկատմամբ պատասխանատու է համարվելու կառավարութիւնը։

Նախագահը կանգնեցրեց հռետորին և կարգի հրաւիրեց բարեկամ պետութեանը համար վիրաւորական դարձուածք գործածելու համար։

Գարդին սկզբում չէր ցանկանում յետ վերցնել իր խօսքերը, բայց կարճ վէճից յետոյ յետ վերցրեց խստութիւնների մասին ասած խօսքը։

Փոթորկալից վիճաբանութիւններից յետոյ Օգրէդիի առաջարկութիւնը՝ արտաքին գործերի մինիստրութեան բիւջէն կրճատելու մասին—մերժվեց 225 ձայնով ընդդէմ 59-ի։ Փոքրամասնութիւնը բաղկացած էր բանւորական կուսակցութեան անդամներից, մի քանի իրլանդացի նացիօնալիստներից և մի քանի արմատականներից։ («Հ. Գ.»)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ներքին

24 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյն շնորհակալութիւն է յայտնվում Պետական Խորհրդի անդամ շտալմէյստէր իշխան Վասիլչիկովին հողային բարեկարգութեան մէջ եռանդագին աշխատելու համար։

Սինօդը որոշեց ապագայում դադարեցնել հոգևոր ակադեմիաների ուսանողներին փոխատուութեամբ նպաստ տալը։

ՍԻՄԲԻՐՍԿ։ Կորժէվկա գիւղում մի գիւղացի վրէժխնդրութիւնից դրդված հրդեհեց հարևանի տունը. կրակը անցաւ միւս տներին և լափեց 198 տներ, շատ կրպակներ, պահեստներ, պէտստվային հիւանդանոցը, պօստ-հեռագրական բաժանմունքը, գինու պահեստատեղին։ Վնասները 500 հազարից աւելի են։

Առաւօտեան Պետերբուրգում ձիւն եկաւ, որ ծածկեց տների տանիքները և փողոցները։

Քաղաքային վարկային ընկերութիւնների ներկայացուցիչների երկրորդ համագումարը վերջացրեց իր պարապմունքները, քննեց և ընդունեց ընկերութիւնների նորմալ կանօնադրութեան մշակված նախագիծը, որը հաստատվելու է օրէնսդրական ճանապարհով։

ՆՈՎՈՉԵՐԿԱՍԿ։ Կագանիցկայա կայարանից Խոմուտովսկայա կայարանը մեկնող պօստի վրա յարձակվեցին եօթ զինված մարդիկ և յափշտակեցին ամբողջ փողերը, որոնց քանակը առ այժմ յայտնի չէ։

25 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ֆինլանդական սենատի փոխ-նախագահ Մեխելինը և Իգնատիուս, Դօննէր և Շիվէլ սենատորները արձակվում են պաշտօններից համաձայն իրանց խնդրագրերի՝ գժահ կենսաթոշակով։

«Ծովապետ Մակարով» յածանաւը դուրս եկաւ Բեվել։

Հողային բարեկարգութեան գլխաւոր վարչութիւնը անհրաժեշտ գտաւ մօտիկ ապագայում բանալ դօնեան շրջանային հողային բարեկարգութեան մասնաժողով Նակազնոյ ատամանի նախագահութեամբ և վեց ընտրեալ ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ։

ԿԱԼԻՇ. Զդունսկի Վօլում այրվեց Վինդէրի մեծ ֆաբրիկան։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Կրթական պարապմունքները վերսկսելով, համալսարանի խորհուրդը իր արտակարգ նիստում ընդունելութեան մի շարք կանօններ մշակեց և որոշեց ընդունել ուսանողներ առաջին կուրսում յունիսի 1-ից։

Արտաքին

24 մայիսի

ԿԻԼ։ Եկան անգլիական «Մինօտավր» և «Աքիլլէս» յածանաւերը։

ԲԵՐԼԻՆ։ Վօլֆին Պարիզից հաղորդում են, որ Պիշօնը Մուլէյ-Հաֆիդից մի նամակ է ստացել, որով յայտնվում է, որ Մուլէյ-Հաֆիդը շուտով հանդիսաւոր մուտք կը գործէ Ֆէզ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Գնացքների ամառնային երթևեկութիւն

(Ժամերը հաշւած են Պետերբուրգի ժամանակով, իսկ փակագծերի միջինը՝ Թիֆլիսի ժամանակով)

	ԱՐԱԳ	ԱՐԱԳԱՑՎԱԾ	ՊՕՍՏԱՏԱՐ	ՄԱՐԴԱՏԱՐ	ԱՊՐ.-ՄԱՐԴԱՏ.
Բագուից դուրս գալը . .	—	4 ժ. 10 ր. ցեր.	11 ժ. 8 ր. առ.	5 ժ. 24 ր. առ.	—
Թիֆլիս հասնելը	—	8 ժ. 30 ր. առ.	5 ժ. 59 ր. առ.	10 ժ. 52 ր. երեկ.	—
Թիֆլիսից դուրս գալը .	(9 ժ. 3 ր. երեկ.)	—	(7 ժ. 47 ր. առ.)	(12 ժ. 28 ր. գիշ.)	—
Բաթում հասնելը	7 ժ. 14 ր. առ.	—	8 ժ. 40 ր. երեկ.	12 ժ. 36 ր. ցեր.	—
Բաթումից դուրս գալը.	11 ժ. երեկ.	—	7 ժ. 1 ր. առ.	5 ժ. 57 ր. երեկ.	—
Թիֆլիս հասնելը.	9 ժ. 44 ր. առ.	—	8 ժ. 38 ր. երեկ.	7 ժ. 22 ր. առ.	—
Թիֆլիսից դուրս գալը.	—	(11 ժ. 21 ր. գիշ.)	(10 ժ. 36. ր. երեկ.)	(8 ժ. 58 ր. առ.)	—
Բագու հասնելը. . . .	—	1 ժ. 35 ր. ցեր.	4 ժ. 45 ր. ցեր.	12 ժ. 57 ր. գիշ.	—
Ջուլֆայից դուրս գալը.	—	—	5 ժ. առ.	—	—
Երևանից դուրս գալը .	—	—	—	—	9 ժ. 27 ր. երեկ.
Ալէքսանդրապօլից դուրս գալը.	—	—	7 ժ. 59 ր. երեկ.	—	5 ժ. 30 ր. առ.
Թիֆլիս հասնելը. . . .	—	—	5 ժ. 28 ր. առ.	—	3 ժ. 30 ր. ցեր.
Թիֆլիսից դուրս գալը .	—	—	(12 ժ. 53 ր. գիշ.)	—	(11 ժ. 48 ր. առ.)
Ալէքսանդրապօլ հասնելը.	—	—	10 ժ. 21 ր. առ.	—	9 ժ. 53 ր. երեկ.
Ջուլֆա հասնելը.	—	—	11 ժ. 47 ր. գիշ.	—	—
Ալէքսանդրապօլից դուրս գալը.	—	—	10 ժ. 50 ր. առ.	—	10 ժ. 15 ր. երեկ.
Կարս հասնելը.	—	—	2 ժ. 9 ր. ցեր.	—	1 ժ. 49 ր. գիշ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի ՊԱՐՍԿԱՀՊԱՏԱԿ ինտելիգենտ փնտռում է գրագրի, գործակատարի կամ կառավարչի ՊԱՇՏՕՆ։ Խնդրում է պահանջ ունեցողներից, որ բարեհաճեն իրանց հասցէները ուղարկել «Մշակի» խմբագրատանը կամ Песковская ул., домъ Гамазова, № 44, Զաքար Յովհաննիսեանին։
(շ. ե.) 2—2

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճար 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միխիթարեանց
Մեկնեց կովկասեան հանքային ջրերը և անցեալ տարիների նման ընդունելու է հիւանդներին վեներական և մորթու ցաւերով Կիսլօվօդսկում, հիւրանոց «Ռօսսիա»։
(ա. օ.) 100—58

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւնն ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելեամինովսկայա փողոց № 8.
(ե. հ. շ.) 100—70

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻՆ
մեկնեց Պեատիգօրսկ (Կովկ. հանք. ջրերը)։
Հասցէն՝ Верхній бульваръ д. кн. Гирей.
10—9

Մի այրի կին
(Զօկ, Զամանանց տուն),
որը ունի 2 երեխայ, ինքը շատ տկար և թշուառ վիճակի մէջ է, խնդրում է բարերար անձանց օգնել իրան մինչև իր առողջանալը, որպէսզի այնուհետև հնարաւորութիւն ունենայ աշխատել և պահել իր զաւակներին, ինչպէս մինչև այժմ։ Նպաստը ուղղել՝ Елизаветинская ул. № 48. Լ. Գ.-ին կամ «Մշակի» խմբագրատուն։
(չ. ու. կ.) 3—3

Լոյս տեսաւ
ԹԱՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
№ 1.
Հրատարակութիւն Գ. ՄԻՐԱՂԵԱՆԻ
ՍԻԲԻՐԱԿԱՆ
Կոմ. 4 գործողութեամբ
Ա. Ցագարելու
Հեղինակի պատկերով, կենսագրութեամբ և յառաջաբանով։
Գինն է 50 կոպ.
Դիմել գրախանութներին կամ հրատարակչին—Ներսիսեան դպրոց։
Հրատարակչից գումարով պահանջողներին 20 % զիջում։
Ապառիկ ոչ մէկի չէ ուղարկվում։
(չ. ու. կ.) 4—3

„ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ"
գրախանութում վաճառվում են
1) Ա-Դօ, «Հայ-Թուրքական ընդհարումը Կովկասում» (1905—1906 թ.) (փաստական, վիճակագրական և տեղագրական մանրամասն լուսաբանութիւններով) 464 մեծադիր երեսներ, գինն է 1 ր. 50 կ., պօստի ծախքով 1 ր. 80 կ.։ Կան և կազմած՝ զանազան գներով։
2) «Հայաստանի քարտէզը», ԺԸ տպագրութիւն, գունաւոր, կպցրած կտավի վրա, գինն է 50 կ., պօստի ծախքով 85 կ.։
Գումարով գնողներին զեղչով։
Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ", Г. И. Галустяну.
(շ. չ. ու.) 3—2

ԱԴՕԼՖ ՌՈՒԴԷ
Ժողովրդական դպրոցի
ՄԵԹՕԴԻԿԱ
Փոխադրեց գերմաներէնից
Յովհաննէս Տէր-Միրաքեան
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ներածութիւն. Պատմութեան նախաշաւիղների ուսուցումը. Պատմութեան ուսուցումը. Աշխարհագրութեան ուսուցումը. Բնագիտութեան ուսուցումը. Հայոց լեզուի ուսուցումը. Թւաբանութեան ուսուցումը. Երկրաչափութեան ուսուցումը. Ձևաբանական ճշմարտութիւններ
ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.
Կազմված՝ 1 ր. 90 կ.
Դիմել, Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ", Г. И. Галустяну.
Գրախանութի ցուցակը ցանկացողներին ուղարկվում է ձրի։
(չ. ու. ե.) 10—7

Լոյս տեսաւ
Յ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.
Դիմել հեղինակին՝ Эчміадзинъ, Іоаннесу Іоаннисіану.
(օ.մ.) 10—8

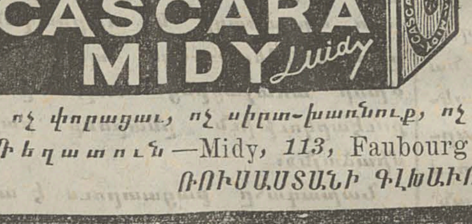

ԿԱՍԿԱՐԱ-ՄԻԴԻ
Պիլիւլներ, ֆրանսիական ժողովրդական միջոց
ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԱՄՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ
Չափը.—2 պիլիւլ երեկոյեան պառկելիս։ Կասկարա-միդին չէ առաջացնում ոչ փորացաւ, ոչ սիրտ-խառնուք, ոչ էլ լուծողութիւն։
Դեպատուն—Midy, 113, Faubourg St. Honoré, Պարիզ։
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԵՂԱՏՆԵՐՈՒՄ։
(7, 17, 27) (165951) 24—18

ԹԻՖԼԻՍԻ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ցանկանալով ամառվայ ամիսներում բանալ իր արհեստանոցի ճիւղը
ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐԻՑ ՄԷԿՈՒՄ
դիմում է հասարակութեանը, խնդրելով դրամական աջակցութիւն այդ դիտաւորութիւնը իրագործելու համար։
Նպաստները հասցնել տնայնագործական ընկերութեան վարչութեան կամ «Մշակի» խմբագրութեան։

Типографія „Экономія" Авака Мугдусіакопова С-съми. Большая Ванкская ул. № 3.